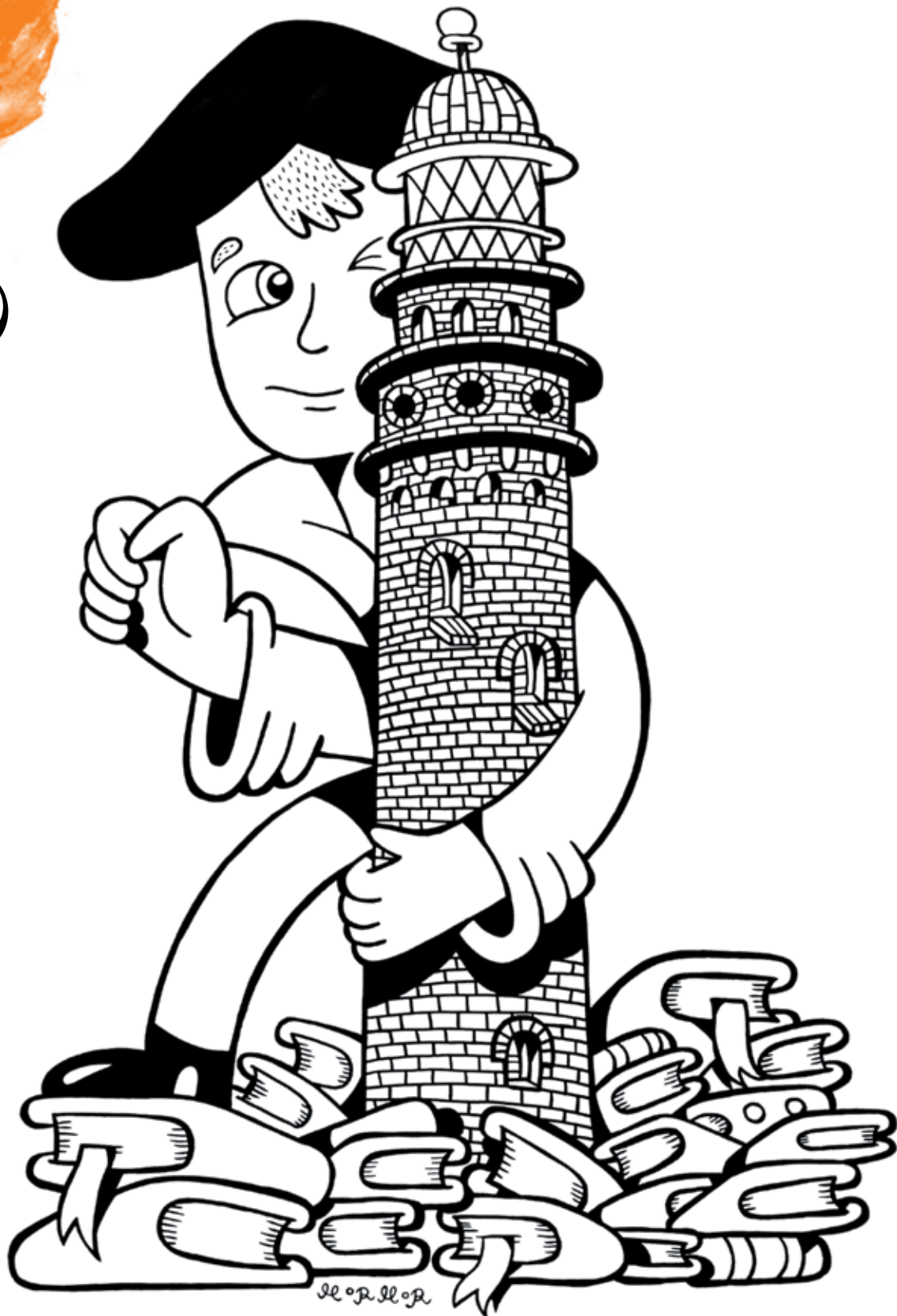

KK44 FESTIVAL

28. 10 - 5. 11 2017

Tro om i gen

KK44
PROGRAM

MAGASIN I ANLEDNING AF 500 ÅRET FOR REFORMATIONEN

KK44 festival 2017

KK44 festival er en årlig festival for kultur og kristendom i Silkeborg Kommune. Festivalen finder sted i uge 44. Den er for alle, der holder af at undre sig over livet. Alle, der synes om at blive overrasket, provokeret, betaget.

Kunst / musik / teater / fortælling / foredrag / vandring / fordybelse

TEMA for 2017: TRO OM IGEN

TEMA for 2018: IND I DET UKENDTE

TRO OM IGEN

I anledning af 500 året for reformationen er dette magasin blevet til.

KK44 festival vil gerne give dig og alle andre borgere i Silkeborg Kommune mulighed for at få et indblik i reformationen, og hvordan den har været med til at forme vores samfund og vores tankegang.

Under temaerne FRIHED, TRO og GLÆDE kaster vi lys over reformationen, denne splintre-nybrudskamptid, der har sat sig spor helt frem til i dag. I magasinet finder du artikler, fortællinger, interviews og en masse tapas. TAPAS er korte strittende tekster, som du kan plukke i efter lyst eller spise rub og stub. Vi håber, du har god appetit og vil lade dig indfange, udfordre og berige.

Fra side 28 finder du programmet for KK44 festival 2017, der har temaet TRO OM IGEN.

Magasinet er husstandsomdelt i Silkeborg Kommune i oktober 2017

Forsiden er skabt til KK44 af kunstneren Mormor

Redaktion: Ejnar Stobbe og Louise Højlund (ansvarshavende)

Programredaktion: Ingrid Mejer Jensen

Korrektur: Annette Østergaard, Agnete Bang

Layout: Louise Højlund

Trykt i 45.000 eksemplarer på Skabertrang

Udgivet af KK44 festival

FORORD	3
--------	---

NYE TIDER	4
-----------	---

FRIHED	6
--------	---

Frihedsgudinden	8
-----------------	---

Frihed eller flertalstyranni	9
------------------------------	---

Tapas om frihed	10
-----------------	----

TRO	12
-----	----

Tapas om tro	14
--------------	----

Reformationen var et BIG BANG	16
-------------------------------	----

Tapas om tro	18
--------------	----

En lokal begyndelse	19
---------------------	----

GLÆDE	20
-------	----

Tapas om glæde	22
----------------	----

I hjertet	25
-----------	----

En vinter med Luther	26
----------------------	----

De lutherske jordemødre	27
-------------------------	----

KK44 FESTIVAL PROGRAM	
-----------------------	--

FORORD	29
--------	----

UDSTILLINGER	30
--------------	----

FØR UGE 44	32
------------	----

ARRANGEMENTER I UGE 44	
------------------------	--

ÅBNING	34
--------	----

LØRDAG	35
--------	----

SØNDAG	36
--------	----

MANDAG	37
--------	----

TIRSDAG	38
---------	----

ONSDAG	39
--------	----

TORSDAG	41
---------	----

FREDAG	43
--------	----

LØRDAG	44
--------	----

SØNDAG	45
--------	----

EFTER UGE 44	46
--------------	----

TAK & NÆSTE ÅR	46
----------------	----

OVERSIGT	47
----------	----

Fyrtårne. De har været bygget siden før vores tidsregning for at lede os uden om skærene. Det første, vi kender til, stod i Alexandria i Egypten, et Faros kaldte de det, et af antikkens syv vidundere. Et fyr kalder vi det i Danmark, hvor de ligger gavmildt spredt ud over landet fra Bovbjerg til Svaneke. Fyrtårnene er bygget med det formål at lyse op i natten, der, hvor der er fare. De står udsat og er derfor solidt bygget for at kunne stå fast, når uvejret raser. Fyrtårne skal give menneskene noget at pejle efter, et orienteringspunkt, når vi flakker rundt i vores små skibe på hav eller i bælt, så vi ikke støder på grund.

Nu til dags har vi ikke så meget brug for fyrtårne, altså den fysiske slags. Moderne udstyr har gjort dem overflødige. Men menneskelige fyrtårne har vi i den grad brug for. Dem kan teknologien ikke udkonkurrere. Menneskelige fyrtårne er dem, der kæmper for det, de tror på, går mod strømmen, stiller sig på de farlige steder og bliver ved med at stå der. De gør os engagerede og håbefulde. Der er de store verdensfyrtårne som Martin Luther, Nelson Mandela, Malala Yousafzai. Men der findes også lokale fyrtårne, der gør en forskel i din hverdag.

Lysende menneskelige fyrtårne kan skabe bevægelse og refleksion og inspirere til opgør med det usande. Og det usande er der til alle tider nok af. For vi mennesker sander til, går på grund, bliver grebet af magt eller gror fast i systemer. Og når det sker, må menneskelige fyrtårne vise en anden vej. I små og store sammenhænge.

Martin Luther, der står på forsiden af dette magasin med sit fyrtårn og på sine bøger, lyste op. Og mange fulgte ham, da han fulgte sin samvittighed, fordi han ikke følte, han kunne andet. Det er 500 år siden, men den kamp, han tog, har sat sig varige spor. Hvem ved hvordan skolen, velfærdsstaten, arbejdsmoralen, folkekirken ville have set ud, hvis han ikke havde stået der? Hvem ved, om Grundtvig ville have kunnet tænke, som han gjorde uden Luther? Eller om du ville?

Reformationens opfordring til at tro om igen betyder: Læs selv, tænk selv!

Dette slogan, TRO OM IGEN, gælder ikke kun for reformationen. Det gælder hver dag. Når en relation, du egentlig har dømt ude, alligevel viser sig at være bevægelig. Når forskellige kulturer mødes. Når dine strategier ikke viser sig at gøre livet bedre. Når vi mistrives i skole eller samfund. Når vi er stødt på grund. Så må vi tro om igen.

At tro om igen er ikke et vægelsind. Det er at holde sig åben over for livet, for livets variationer og veje kommer vi aldrig til at kunne forudse.

Dette magasin handler om det. Se selv!

Nye tider?

EN MAND VED NAVN MARTIN LUTHER TROR OM IGEN

Det er efterår, luften er kold og de sidste blade blæses rundt i gaderne i Wittenberg. En munk går rundt i gaderne. Han føler sig lettet. Nu er det gjort, og så må det gå, som det vil, tænker han. På slotsporten hænger nu hans tanker. Sætninger, der fulgte efter hinanden, da skandalen for alvor gik op for ham. Fjeren fløj over pergamentet, vreden over misbruget og iveren efter at få kirken tilbage til sin gode kilde. Blækket fastgjorde tankerne: Kirken misbruger sin magt. Det må stoppe! Man kan ikke indkræve penge for noget, som Jesus allerede har givet os kvit og frit. Hvis bare alle kunne læse evangeliet, ville de forstå det. Nu hang alle hans tanker der på porten i efteråret. Rygtet om dem var allerede ved at sprede sig. Nu skulle det være. Sandheden skulle frem. Alle skulle mærke glæden og friheden, sådan som han følte det. Ingen skulle slippe af sted med at sprede unødigt frygt og fortvivlelse. Det er der rigeligt af i livet. Frygt hører ikke hjemme i kærligheden, og kærlighed er det, det handler om. Det eneste ordentlige svar på døden.

Mange af dem, der hørte munken Martin Luthers tanker, blev grebet af dem. Hvem længes ikke efter frihed? Luther var ikke den første, der kaldte på reformer i kirken. Flere havde tidligere sagt det samme. Men Luther trængte igennem med sit budskab, ikke mindst fordi der nu var mulighed for at få budskabet rundt i Europa. Med de nye trykkesmuligheder gik det hurtigt, flyvebladernes trykssvæerte var ikke tør, før de var i nabobyen. De nye sange blev sunget i gaderne.

Reformationen blev en folkelig bevægelse, hvor mange var villige til at satse alt for det, de troede på. Det var nye tider. Forandringstid. En tid, der var vokset ud af samtidens tanker om styrkelsen af individet, lærdommens fremmarch. I denne tid stod særligt een mand frem, en samvittighedsfuld, arbejdssom og bramfri mand ved navn Martin Luther.

FRIHED - TRO - GLÆDE

Når man roder rundt i de gamle tekster af Luther og prøver at sammenholde dem med vores liv i dag, så er der tre ord, der træder frem. FRIHED, TRO og GLÆDE. Den stærke, energiske følelse af frihed. Den boblende, meningsbærende følelse af glæde. Begge følelser var for Luther nært forbundet med tro. I dette magasin bliver disse tre temaer belyst.

Luther er ingen guru. Han har ingen lære. Han er et menneske med en tro, og da det gik op for ham, hvad indholdet af den i virkeligheden var, så han pludselig også, hvor kirken tog fejl.

Det, der gør ham til et fyrtårn, er hans iver efter at følge det, han tror er sandt.

REFORMATIONEN I ÅRSTAL

1483: Martin Luther, søn af mineejer Hans Luther, fødes

1517: Luther offentliggør den 31. okt. 95 tesar

1521: Luther bliver ekskommunikeret af paven, oversætter Bibelen til tysk

1525: Luther gifter sig med tidligere nonne Katharina von Bora

1536: Reformationen indføres i Danmark-Norge. Latinskoler oprettes

1546: Martin Luther dør

1555: Freden i Augsburg. Den protestantiske kirke anerkendes af det tysk-romerske kejserdømme

2017: 800 millioner ud af 2,2 mia. kristne er protestanter

REFORMATION ER MERE END LUTHER

I Åsted Kirke ved Skive er der kalkmalerier af Luther og Melancthon, Luthers ven og kollega. I Wittenberg står deres kister side om side. Hvor Luther er som et skybrud, er Melancthon som en behagelig stille regn, siger Luther. Melancthon ville mindske uvidenheden og skriver lærebøger. Han lægger i sin undervisningsvejledning vægt på en genkendelig fremgangsmåde og med løbende spørgsmål, så man sikrer sig, at stoffet er personligt tilegnet og undervisningen holdes levende. Der skal læses i Bibelen, men ikke kun i den. Det er også vigtigt med poesi og daglig musikundervisning.

Kong Chr. III udvekslede breve med Melancthon, og hans tanker er en del af grundlaget for Folkekirkens virke.

MORMOR

Kunstneren Mormor har tegnet forsiden til dette katalog. Det er et billede af Martin Luther. Han er en bognørd, optaget af at læse og skrive. Han er nysgerig, optaget, i gang, på vej, indigneret, han må gøre noget. Han må skrive, han må læse, han må digte, han må undervise, han må diskutere, elske og nyde livet. Han må kæmpe for det, han har kært.

Han holder om et tårn. Det er på en gang det tårn, hvor han sad og oversatte Det nye Testamente, og på samme tid er det et fyrtårn. Vel fordi han holdt sig til det fyrtårn, som han syntes, Guds ord var. Og måske også en reference til, at han selv blev et fyrtårn. Hans hånd er knyttet, og han er parat til at stå ved sandheden. Koste hvad det koste vil.

Frihed

Frie tøjler, indre fred eller ansvar for andre

De første kristne trådte frem med en helt speciel frihedsfølelse. Det kan man læse om i Det nye Testamente. Den nye tro var slet og ret en befrielse for dem. Livet var pludselig blevet frit og lysende klart.

Det var ikke en frihed for lidelser og forfølgelser. De blev næsten alle sammen på brutal vis slået ihjel for deres tro!

Det var heller ikke frihed til at forstå og forklare alting. Disciplene var ikke "kloge" og veluddannede. Men de havde fået en altomfattende frihed og klarhed. De, der havde været små, bange, usikre mennesker var blevet stærke overfor alt ondt i verden. En eller anden frygtelig byrde var løftet af deres skuldre.

Akkurat denne gamle følelse fandt reformationen frem igen. Først og fremmest ved at læse i Bibelen om troen hos de første kristne. Reformationens folk bøjede sig ikke ydmygt under pavens og kirkens magt. De oversatte Bibelen til folks eget daglige sprog. Den gamle historie om Gud slap ud. Reformationens folk trådte selvsikkert op imod enhver magt med en helt speciel følelse af frihed.

Det er ikke så ligetil at beskrive denne frihed, for den var på samme tid bundet til troen på Gud. Og bundet til næstekær-

ligheden. Uden troen på Gud og kærligheden til næsten er et menneske uhjælpeligt i onde magters vold, i fornuftens vold, tilfældighedens, meningsløshedens og dødens vold. Luther havde selv voldsomme anfald af angst for Djævelen og fortabelse. Selv om vi i dag ikke tænker nær så bastant om Djævelen, og måske heller ikke nær så rædselsfyldt om døden, så er denne angst en helt afgørende del af reformationens arvegods. Men altså også den forståelse, at troen på Gud og næstekærligheden tilsammen er den eneste befrielse fra denne angst, der findes.

Reformationen var en genopdagelse af de første kristnes følelse af frihed og klarhed. Det er betagende at læse om reformationen og dens kampe. Men man kan samtidig godt tænke den bedrøvelige tanke, at vi i dag i kristendommen har glemt eller mistet meget af både frihedsfølelsen og klarhedsfølelsen.

Trænger vi til en ny reformation?

Sådan intellektuelt er frihed for mig at kunne leve i tro og tillid til, at den ramme, der betinger friheden holder - men følelsen af frihed er vinden i håret på cykelturen hjem fra skole den sidste dag inden sommerferien.

Marianne Thompson, folkeskolelærer

Frihed er muligheden for at træffe valg upåvirket.

Oskar Bruvik-Hansen, student, Silkeborg Gymnasium

Det er vigtigt for et menneske altid at kunne finde friheden inden for de begrænsninger, der er.

F., indsat i Nr. Snede Fængsel

En kristen er HELT FRI, bestemmer selv, skylder ingen noget.

En kristen er HELT UFRI, har altid pligt til at gøre sit bedste, skylder alle alt.

Martin Luther

en kristen er
HELT FRI
bestemmer selv, skylder ingen noget

en kristen er
HELT UFRI
har altid pligt til at gøre sit bedste,
skylder alle alt

KOM TIL MIG, ALLE I, SOM SLIDER JER TRÆTTE OG BÆRER TUNGE BYRDER, OG JEG VIL GIVE JER HVILE

Bibelen, Matthæusevangeliet, kapitel 11,28

FRIHED - HVAD BETYDER DET?

Frihed er et begreb, som har mange betydninger: Man kan tage sig friheder, have frihed, føle frihed. Individuel frihed, politisk frihed eller en indre åndelig frihed. Og det klæder altid at lade en frihedsret følge af en klausul om, at det, der er min frihed, ikke må indskrænke et andet menneskes frihed. Eller som Luther siger: Friheden er og skal være kærlighedens og næstens tjener.

Frihedsgudindens historie fortæller en historie om frihed og om hvordan den fortolkes. En historie, der kan bidrage til overvejelser om, hvad **FRIHED** er.

Frihedsgudinden

Symbol - men for hvad?

Frihedsgudinden - navnet slår tilsyneladende fast, hvad det handler om – frihed. Men hvilken frihed?

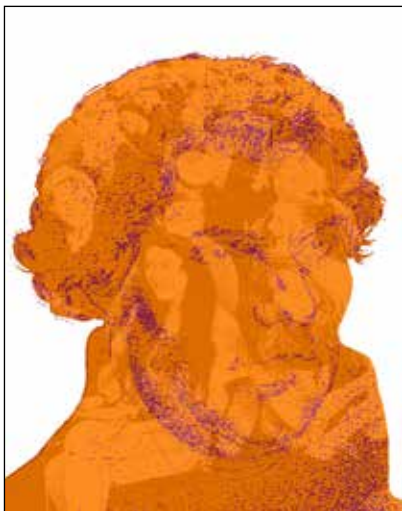
Skabt af den franske billedhugger Bartholdy og opstillet i 1886, var det ideen, at statuen som Frankrigs gave til USA skulle besegle broderskabet mellem de to lande og betegne deres fælles visioner for borgerrettigheder og frihed. Efter indvielsen omdefinieres monumentets betydning gradvist, så det (alene) kommer til at knytte sig til det amerikanske frihedsbegreb. Kunstværket bliver gradvist synonymt med amerikansk identitet og liberalt entreprenørskab, og frihedstolkningen knyttes til mulig opnåelse af velstand og personlig lykke. Monumentet anvendes snart til at betegne handelsmæssige og teknologiske fremskridt. Allerede ved opstillingen "oversatte" the New York World med kritisk bid den kendte franske parole til ordene frihed, lighed og velstand - en økonomisk tolkning af frihedsbegrebet. Statuens kommunikationskraft har også været anvendt i forhold til ligeberettigelsesdiskussioner mellem racer, køn, mm. Gælder frihedsparolerne kun den hvide mand, eller gælder de for alle? Da første verdenskrig brød ud, blev statuen synonym med værdier som innovation, kapitalisme og politisk frihed. I rekrutteringsmateriale til amerikanske soldater under begge verdenskrige blev dens symbolkraft brugt til at understrege pligt, offervilje og patriotisme. I efterkrigstiden udsendtes materialer internationalt med afbildninger af statuen for at understrege behovet for USA's lederskab i forhold til at beskytte friheden rundt om i verden.

Monumentet blev parallelt og for alvor i 1930erne og -40erne, da immigrationen til USA fra Europa var aftaget, til et sym-

bol for håb, fremtidsmuligheder og guddommelig frelse for indvandrerne. Det blev det første vartegn migrantskibenes passagerer så, når de ankom til New York. Denne noget romantiske tolkning af baggrunden for immigrationen lægger vægten på det positive tilvalg af landflygtighed og ikke på, at denne også var fremkaldt af nødtvungne omstændigheder. Mother of Exiles-forståelsen er siden understøttet af turistmestrategier, der hylder fortiden, men vender blikket væk fra nutiden. Monumentet har været anvendt som logo for alt fra regeringskontorer til kasinoer. Særligt op til fejringen af 100-året for statuen i 1986, blev brugen intensiveret. Den blev brugt til at promovere alt fra bankvirksomhed over biler, bleer og sæber til småkager. En særlig firmastemning knyttede sig til statuen. Men da Ronald Reagan valgte at markere 100-året for statuens opstilling den 4. juli 1986, stadfæstede han dermed endegyldigt tilknytningen til amerikansk identitet.

Kunstværket har således gennem tiden været tillagt forskellige betydninger, alt efter det omgivende samfunds behov og forskellige parter egne bekvemme dagsordener. Kunstværket har haft en vital funktion ved at blive personificeret med en nation, som kan kæmpe, sørge og tilbyde trøst. At dets symbolske betydning, og dermed ideen om hvad frihed er, kontinuerligt har været til diskussion kan (også) opfattes positivt: Den er et kunstværk, der er omdrejningspunkt for en kontinuerlig og vigtig diskussion.

Af Iben From, Direktør for KunstCentret Silkeborg Bad

FOLKEMØDET

Luther sagde, at mennesket er frit. Og med frihed følger ansvar. Ansvar for sig selv. Ansvar for fællesskabet. For at kunne udleve den frihed og påtage sig det ansvar, skulle den enkelte uddannes. Helt konkret skulle almindelige mennesker lære at læse. Luther startede en folkeoplysning. Det fik en enorm betydning. Og Luther såede frøet til den kritiske tanke, der er modsætningen til fundamentalisme. Bibelen er ikke og bliver aldrig en grundlov. Det var vigtigt dengang. Det er vigtigt i dag. Vi er frie til at tænke selv. Diskutere. Kritisere.

Lars Løkke Rasmussen, åbningstale, Folkemødet 2017

Har flertallet ret?

Frihed og demokrati gennem tiden

Mennesket er født frit, og dog er det i lænker, skrev den franske tænker Rousseau og opstillede dermed en modsætning mellem den enkeltes bestemmelse fra Skaberens hånd og den kultur og de forpligtelser, der begrænser den menneskelige udfoldelsestrang. Karl Marx var på samme måde optaget af den undertrykkelse, der ligger i samfundets magtstruktur. Begge var revolutionære, og begge blev brugt og misbrugt til at frigøre mennesket, om nødvendigt med tvang – megen tvang!

Myrderierne i bl.a. Rousseaus navn under og efter Den Franske Revolution skabte rædsel hos konservative filosoffer som Burke og Grundtvig, og såvel Grundtvig som Kierkegaard var dybt betænkelige ved demokrati og det pøbelvælde, som de frygtede ville blive resultatet, når flertallet fik magten.

”Talmajestæten” (flertallet) kan være lige så tyrannisk som en enehersker, sagde Grundtvig, der af hensyn til friheden gik imod flertalsstyre – lige indtil han selv blev valgt ind i Den Grundlovgivende Forsamling.

Hvis han skulle vælge mellem friheden og flertalsstyret, så valgte han friheden. Det kunne mange lære af, f.eks. de naive sjæle, der jublede, da det såkaldte arabiske forår førte til flertalsregimer, der ud fra en totalitær tolkning af islam afskaffede friheden for anderledes tænkende og undertrykte de kristne.

I kampskriftet ”Den danske statskirke upartisk betragtet” fra 1834 beskrev Grundtvig de store fordele, også politisk, ved at give alle ytringer frit løb, også på prædikestolen. Kamp skal der til. - Det huer ganske vist hverken de dovne eller de herskesyge, som ikke gider argumentere, men det er kun godt, skriver Grundtvig, at de dovne og de herskesyge befinder sig ilde i kirken!

Havde han det fra Luther? Nej, Luther var bestemt hverken demokrat eller frihedsapostel. Men ved at fjerne præsteskabets som mellemlid mellem Gud og menneske, og ved at sætte menneskene lige over for Gud, kom han alligevel til at levere en del af grundlaget for den moderne rets- og velfærdsstat. Reformationen styrkede individets frihed og selvstændighed.

Grundtvig stod på skuldrene af Luther, men tilføjede noget afgørende: Han insisterede på, at folkestyre og folkefrihed forudsætter et oplyst folk, der er i stand til at føle ansvar for helheden.

DU BESTEMMER!

HVAD VIL DU VÆRE? HVAD VIL DU TRO PÅ? HVAD VIL DU SPISE? HVEM VIL DU LEVE MED?

VI HYLDER FRIHEDEN, MEN HVOR FRIE ER VI EGENTLIG?

HVILKEN BETYDNING HAR DET, HVORDAN VI ER OPDRAGET?

GØR PENGE OS MERE ELLER MINDRE FRIE? GØR ARBEJDE?

OG HVIS VI SELV BESTEMMER - HVORFOR SÅRER VI SÅ DEM, VI ELSKER?

HVAD ER FRIHED?

HER ER EN RÆKKE TAPAS OM FRIHED, SMÅ RETTER DU KAN PLUKKE AF.

TAG FRIT FOR DIG!

frihed

Fandens

For Satan da. Fandme! Sådan siger vi og refererer til Djævelen. Ham med hornene. Det onde, i eventyr måske en drage eller en heks. I Det Gamle Testamente er han blandt andet en slange (der går en lige linje frem til Lord Voldemort med slangelook i Harry Potter!). Tusindkunstner, kalder Luther Djævelen. Fordi Djævelen er alt det, der river os væk fra det gode. Han er den onde djævel på skulderen i en Anders And film. Han er vores bortforklaringer om, hvorfor vi ikke har tid eller råd til at hjælpe. Han er det i os, der skubber til de dårlige tanker om os selv eller andre.

Hell is empty and the devils are here! sagde William Shakespeare. Det ville Luther nok have skrevet under på! Men han kendte til et våben mod ham: *Er Djævelen tusindkunstner, så er Guds ord en hundredtusindkunstner, da det smadrer det onde, gør det til absolut intet. Og* - tilføjer Luther i fortalen til Den store Katekismus - *hvis præster og andre ikke bruger det våben, så burde man ikke give os noget at spise, man burde pudse hundene på os og kaste hestepærer efter os, for vi er nogle store idioter, hvis vi er for dovne til at bruge de våben, vi har.*

Red.

Tankefrihed

Jeg kan ikke ændre mine holdninger eller trække mine udsagn tilbage, og hvis du skal argumentere mod mig, så skal du enten gøre det med Bibelens ord eller med fornuft, sagde Luther, da det ved det afgørende forhør i Worms blev krævet, at han åd alle sine ord igen. Flyvebladene, der fortalte om det, skrev, at han havde sluttet med ordene: **Her står jeg. Jeg kan ikke andet.**

Den tysk-jødiske digter, Heinrich Heine, undersøgte i 1800-tallet Tysklands religions- og filosofi-historie og sagde: *Idet Luther udtalte den sætning, at man måtte gendrive hans lære enten ved Bibelen selv eller ved fornuftige grunde, var den, fornuften, anerkendt som den øverste dommer i alle religiøse stridigheder. Derved opstod i Tyskland den såkaldte åndsfrihed eller, som man også kalder den, tankefriheden.*

Luther havde opdaget friheden og havde ikke tænkt sig at give afkald på den. Om det så kostede hans liv. Og det, at han stod fast på sin ret til at tænke frit, satte sig spor.

Red.

Frihed og skole

Uddannelse er frisættende. Man bliver frigjort fra andres udlægning af bøger eller begivenheder. Man kan danne sig sin egen mening.

Reformationen havde - i en tid med en gryende opdagelse af individet - fokus på vigtigheden af, at den enkelte kunne tilegne sig viden og selv læse i Bibelen.

Efter reformationens indførelse oprettedes latinskoler i hele landet. I 1616 fik degne til opgave ikke blot at undervise i Luthers lærebog, katekismen, men at lære børnene at læse.

Red.

Bliv bundet og bliv fri!

Jeg forlod for nogle år siden den etablerede universitetsverden for at blive fri. Jeg startede en virksomhed. Det var frihed. Sådan kan min historie fortælles.

Den lyder som enhver moderne historie om frihed, og er det egentlig også. Men når jeg ikke var fri i den etablerede verden, var det, fordi jeg manglede pligter. Ting, som jeg bare skulle, ting som kaldte på mig. Jeg havde skrevet nogle bøger, som havde været vigtige for mig at skrive. Derefter oplevede jeg det ikke som frit eller vigtigt at være på universitetet. Når jeg laver en virksomhed, går jeg ikke rundt og sådan lige gør, hvad der passer mig. Jeg gør, hvad jeg skal, jeg er viklet ind i tusinde ting, men det er en følelse af frihed.

Egentlig frihed er ikke frihed fra noget, men frihed til noget. Det er frihed til at være den, man skal være. Spørgsmålet er så: Hvordan kan man vide, hvem man skal være? For protestantismen var der altid "kald" og "stand", man skal være kaldet til at være den, man er. Det gælder stadig, men standen er måske blevet mere uklar med tiden. Det givne er blevet mere uklart, det er mere uklart, hvem man skal være. Men for ethvert menneske må det alligevel til hver en tid have krævet omtanke, opmærksomhed og erfaring nærmere at forstå, hvem det var, man skulle være. Så opgaven gælder stadig. Hvis ikke kaldet og det givne går i takt, er man i konflikt med sig selv. Når takten er fundet, lever man rigtigt - for en stund, til takten tabes og skal findes igen.

Fædres ånd med billedsproget
og vor moders klare røst,
kæmpehad til romer-åget,
kæmpemod i kvindebryst.

Fred og frihed, lys og læmpe,
det er tidens sande tarv,
men den må sig selv tilkæmpe,
hvad ej til den gik i arv.

Luther og Grundtvig

Da Grundtvigs to sønner i 1839 blev konfirmeret, skrev faderen to digte, hvoraf det ene blev til højskolesangen "Et jævnt og muntært virksomt liv på jord".

I det andet digt "Til mine to sønner" sammenfatter Grundtvig sit syn på tilværelsen og kommer bl.a. ind på den frihedstradition, som kom med reformationen. Han skriver: "Fred og frihed, lys og læmpe, det er tidens sande tarv, men den må sig selv tilkæmpe, hvad ej til den gik i arv".

Friheden er noget, vi skal tilkæmpe ved at forbinde os med den ånd, som sætter os fri – kirken kalder den Helligånden. Friheden er ikke rettigheder og love, frihed er at være opfyldt af ånd. Men hvor åndens frihed er, der vil den håndgribelige frihed indfinde sig: "Frihed først og sidst for ånden, hvor den virker uden arm, frihed derhos og for hånden, som gør gavn og ingen harm!"

Konfirmationsdigtet er blevet til højskolesangen "Folket er endnu forblindet", som bør synges på melodien til "Noget om helte".

Sådan kan friheden også tilkæmpes – ved at blive sunget frem.

Tro

Guds himmel er en redningsvest, og det er troen også.

Digter Simon Grotrian, Lemming

Tro er en kæmpe gave, der kan give fred, trøst og håb!

Cand. mag i musik og idræt Henriette Storbjerg, Sejs

Troen kræver hjertet, ikke forstanden.

Martin Luther, Wittenberg

Det vigtigste i verden er gratis

Martin Luther blev munk, fordi han var angst. Han var bange for, at Gud ville straffe ham for hans tanker og handlinger, og han regnede med, at munkelivet med tidebønner, helgener, kulde og mangel på mad og søvn, ville bringe ham tættere på Gud. Det gjorde det ikke. Angsten voksede, for han tænkte, at hvis Gud var retfærdig burde alle mennesker dømmes til helvede! Ingen er jo helt igennem gode mennesker. Ingen gør alt det gode, vi bør, og gang på gang kommer vi til at gøre noget, vi ikke skulle have gjort, sagt eller tænkt.

Men så skete der noget for Luther, der ændrede alt: Der var ikke mange, der læste i Bibelen i 1500-tallet, men Luther gjorde. Og pludselig forstod han, at Gud ikke gør sig til dommer over os på samme måde, som vi gør os til dommer over andre. Han sidder ikke og fører regnskab med, hvad vi gør, siger og tænker. Nej, han giver os sin kærlighed ganske gratis. Det skal vi bare tro, sætte vores lid til. Da Luther forstod det, lettede angsten. Glæden voksede.

Når Luther var gået i kloster, var det, fordi han delte den senmiddelalderlige opfattelse, at vi selv kan bidrage til vores frelse. Man mente, at der var bestemte handlinger, som Gud holdt af, og gjorde man disse ting ofte nok, var man sikret en plads i himlen. Senere gav Luther denne tanke skældsordet gerningsretfærdighed. Skældsord fordi det er en fejlagtig tanke, at gerninger gør os retfærdige i Guds øjne. Gode gerninger gør ikke en mand god, sagde Luther, og tilføjede: men

en god mand gør gode gerninger!

Når vi mærker og forstår Guds kærlighed til os, så forandres vi. Troen får betydning for, hvordan vi ser andre og handler. For troen på Gud er ikke bare at bekende, at Jesus er vores frelser, nej, det er en levende, dristig tillid til, at vi kan forvente alt godt fra Gud. At have den tro, den tillid til tilværelsen, sætter os fri.

Faren er, at troen bliver den nye gerning, vi skal præstere, for at få del i Guds kærlighed. Men, siger Luther, troen er ikke vores arbejde, det er Guds skaberværk i os. Troen er noget vi modtager! Der er ikke et trospensum, vi skal kunne svare rigtigt på, eller et ideal vi skal leve op til for at få troen. Det eneste, vi skal gøre, er at sørge for at høre Guds ord og lytte efter det budskab, der giver glæde. Så må Ånden gøre resten.

I dag kan vi ikke særlig meget udenad. Vi regner det ikke for noget, bruger ikke tid på det. Luther kunne Bibelen udenad. Og måske er det ikke så tosset at kunne noget udenad, for når vi kan noget udenad; gode, kloge, livgivende ord og tanker, bibelvers eller salmevers, så lever ordene i os og troen dannes, siger Luther. Og den tro er grundlaget for både friheden og glæden. På Luthers tid og i dag. Det vigtigste i verden er gratis. Det er bare at tage imod.

Gerda N. Jessen, sognepræst i Skorup-Tvilum pastorat

HVAD BETYDER...

FRELSE At blive befriet fra tvang af enhver art, så man kan handle frit.

SYND Alle handlinger, der modarbejder kærligheden.

NÅDE En tilgivende kærlighed. At få nåden er, at Gud godkender dig og din tilværelse.

GUDS ORD Ord og sætninger, der bærer noget af Guds kraft i sig. Det kan også betyde Jesus selv.

LOVEN Guds lov er en nødvendighed fordi vi ikke elsker nok.

TRO Tillid til, at Gud er god og virker uafhængigt af mig.

SAKRAMENTE En handling, hvor den troende får del i det guddommelige.

RETFÆRDIGGØRELSE At livet bliver, som det burde være.

KIRKE En forsamling, hvor man samles om Guds ord.

VELSIGNELSE Gøre det gældende, at Guds fred og lys er hos dig.

TRO ER FAST TILLID TIL DET, DER HÅBES PÅ, OVERBEVISNING OM DET, DER IKKE SES.

Bibelen, Hebræerbrevet kapitel 11,1

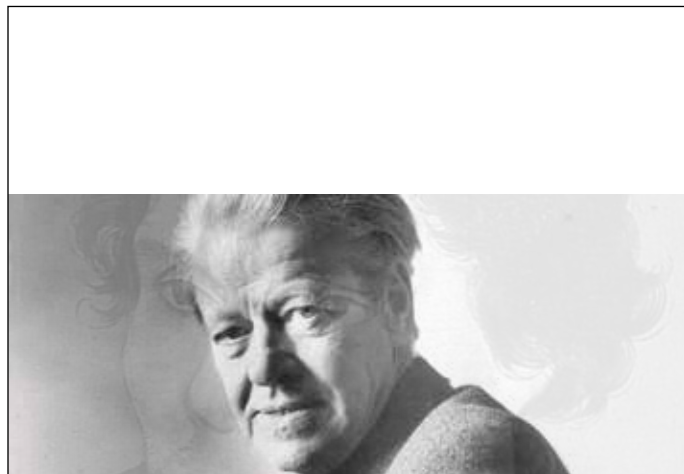

Tro

ER TRO NOGET DU
FÅR ELLER NOGET DU
BESLUTTER DIG FOR?
GØR DET EN FORSKEL?

HVAD BETYDER SANG
FORTRO?
HVAD MED FÆLLES-
SKABET?
OG HVAD SKETE DER I
HINGE I 1866?

TAG EN TROSTAPAS!

Ikke så mange boleviser

På filmfabrikken Zentropa, hvor film som *Festen* og *Idioterne* er blevet til, blev der for nogle år siden indført tvungen fællessang. Det var Zentropas leder Peter Aalbæk, også kaldet Ålen, der stod for dette nye punkt på mandagsmøderne, og han forklarede det således: *Jeg var en gang til begravelse med folk fra filmbranchen, og de kunne bare ikke synge. Det er for sløvt. I filmbranchen kan man sagtens være nøgne sammen og dyrke sex sammen, og hvad ved jeg, men at synge sammen, dét kommer for tæt på.* Det skulle der rettes op på. Det var for fattigt!

Luther ville være fornøjet over Ålens tiltag. Luther blev ikke for ingenting kaldt Nattergalen fra Wittenberg. Musik er godt for det meste, mente han, det giver glæde og fordriver onde tanker. Og bedst er det, hvis indholdet bygger os op. Færre boleviser og mere givende indhold, opfordrer Luther til. Luther gjorde det til en mærkesag at få produceret gode ord på vers. Han skrev selv og opfordrede andre til at gøre det samme. Der skulle skrives åndelige sange på modersmålet, for at Guds ord også i sang kan forblive i folket. *Og lad os endelig synge det på tidens melodier - hvorfor skulle Djævelen have alle de bedste melodier*, hørte man ham sige. Sangene klang i gaderne, husene og kirkerne. Reformationen blev sunget ind. Fællessangen var det nye sort i 1500-tallet.

500 år senere er fællessangen på vej tilbage. Efter nogle sangmæssigt magre år synger vi igen. På Zentropa og på Information, i skoler og på kultursteder. Undertiden endda Marathon-sang. I kirken har man ikke holdt pause med sangen. Altså ikke siden den kom ind med reformationen. Før reformationen sang man ikke sammen, men for Luther var musik og sang hjerteblood. For gudstjenesten er noget, vi gør sammen. Ikke noget præsten siger. Og når salmens ord når ud på sine toner, så kan man mærke evangeliet.

Nu, forlyder det, lyder det hæderligt, når de på Zentropa synger Luthers salme *Vor Gud han er så fast en borg*.

Luther og Løgstrup

På samme måde som man i en pengeseddel kan se vandmærket, når man holder den op mod lyset, på samme måde kan man se et luthersk mønster i K. E. Løgstrups tanker om livet. Det gælder fx, når Løgstrup stiller sig selv et af eksistensens grundspørgsmål: Hvad er et menneske?

Et kendetegn ved mennesket er, siger Løgstrup, at vi altid er i verden sammen med andre mennesker. Vi lever blandt andre mennesker – og kan ikke andet. Og, siger han, ud af det grundvilkår kommer et ansvar: Vi skylder at tage vare på hinanden.

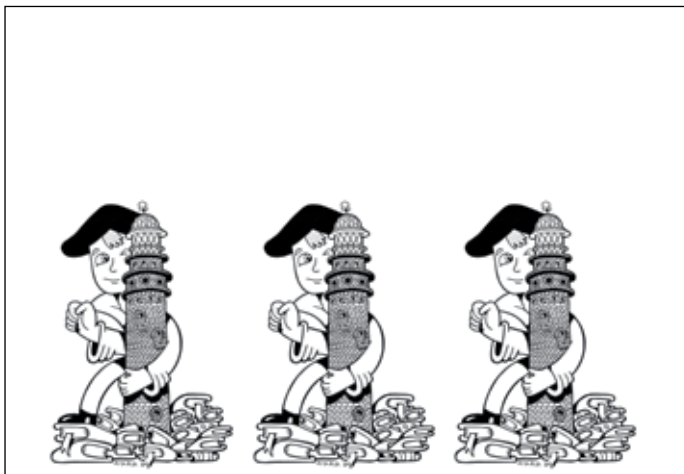
Kristendommen formulerer det således: Du skal elske din næste som dig selv – med streg under skal, ikke under elske. Trykket ligger sådan, fordi det ikke er en følelse, vi bliver bedt om – men handlinger. Dette næstekærlighedsbud kaldte Luther for "loven" – der er det, vi gang på gang må falde tilbage på, når det ikke sker automatisk. Loven, der siger: Du skal! Løgstrup kalder det for "fordringen". Og konstaterer tørt, at oftest tager vi ikke vare på den anden. Bevares, det hænder da, at vi kommer til det; mest når vi glemmer at reflektere alt for meget. Men for det meste piller vi i egen navle – er indkrogede i os selv, som Luther siger.

Og hvad skal vi så gøre, når vi overhører noget vigtigt ved det at være menneske? Når vi ikke lever op til vores ansvar? Det eneste der kan hjælpe os er tilgivelsen. At tilgive og blive tilgivet er det eneste, der kan lappe de brudte forhold sammen igen.

I historien om Jesus kunne både Luther og Løgstrup høre, at Gud tilgiver os alle vores svigt – og på ny sender os ud blandt alle de mennesker, vi ikke kan undslippe, og hvis liv vi skal tage vare på. Han slår en streg over det du skylder og siger: Prøv igen! Og lige præcis det er for både Luther og Løgstrup evangeliet, som betyder det glædelige budskab.

Red.

Maria Louise Odgaard Møller, præst, Ph.d. på afhandling om Løgstrup

Den frække Luther

Da Luther i 1522 havde oversat Det Nye Testamente til tysk, blev oversættelsen stærkt kritiseret af pavekirkens teologer. I brevet til romerne skriver Paulus: Mennesket frelses ved tro. Det havde Luther oversat: **Mennesket frelses ved tro alene.** De pavelige teologer kritiserede tilføjelsen af ordet 'alene'. Hvad bildte han sig ind at tilføje ord, der ikke stod i den hellige skrift? Men hør så hvad Luther svarede!

Sandt nok, disse fire bogstaver (sola på latin betyder alene) står der ikke. Så står de æselhoveder dér og glor på de bogstaver som en ko på en ladeport. Jeg har jo sat mig for at oversætte til tysk, og på tysk er man nødt til at indføre ordet 'alene' for at sige, hvad Paulus mener!!
For vi vil ikke være papisternes disciple, vi vil være deres mestre.

*Og nu vil jeg også for en gangs skyld spille stolt og prale sammen med de æselhoveder: Er de doktorer? Det er jeg også. Er de lærde? Det er jeg også. Er de prædikanter? Det er jeg også. Er de teologer? Det er jeg også. Er de disputatorer? Det er jeg også. Er de filosoffer? Det er jeg også. Skriver de bøger? Det gør jeg også. Ja, jeg vil endda rose mig endnu mere:
 Jeg kan udlægge salmer og profeter, det kan de ikke.
 Jeg kan oversætte, det kan de ikke.
 Jeg kan læse den hellige skrift, det kan de ikke.
 Jeg kan bede, det kan de ikke.
 Jeg kan deres egen dialektik og filosofi bedre end de selv alle tilsammen.*

Luther var ualmindelig slagfærdig og fræk, men samtidig også en sprogets mester. Hans skrifter havde enorm gennemslagskraft. Og midt i det frække havde han såmænd nok - for det meste - sagligt ret.

Red.

Smeden fra Elsborg

Omkring 1866 fandt et interessant og dramatisk møde sted på Kjellerupegnen, vistnok i Hinge. Pastor Niels P. Grunnet havde omkring 1856 stiftet den første danske frikirke i København, nu kom han her til egnen for at propagandere for udtrædelse af Folkekirken og oprettelse af frie kirker, uafhængige af stat og biskop. På den tid stod den missionske vækkelse her i fuldt flor, og der var tendenser til splittelse og oprør imod den statslige Folkekirke. Smeden Thomas Hansen fra Elsborg mødte op med Luthers skrifter under armen, bl.a. den store Galaterbrevskommentar, et af Luthers længste og tungt læselige skrifter. Og så satte smeden fra Elsborg frikirkepræsten fra København eftertrykkeligt på plads: "Hvem har kaldet Dem til at komme her og prædike kirkesplittelse hos os? De taler uden ret her, en præst skal være ret kaldet!" Grunnet måtte rejse skuffet og vred hjem til København - "den smed beviste mig meget ondt".

I Luthers teologi taler man om Det almindelige Præstedømme. Luther mener, at - *hvad der er kræbet ud af dåben, kan rose sig af allerede at være indviet til præst, biskop og pave.* Det betyder altså at alle døbte er præster. Og derfor har menigheden og de enkelte kristne både myndighed og pligt til at "prøve ånderne", dvs. vurdere, om præsten forkynder evangeliet "rent og purt". Smeden fra Elsborg rejste sig som en præst og satte frikirkepræsten på plads. Havde han ikke gjort det, var historien nok endt mere fordelagtigt for den københavnske frikirkepræst. Og kirken i Hinge var muligvis blevet splittet.

Man må konstatere, at selv om Luther var meget på vagt over for kirkesplittelser, har reformationen ført til kirkesplittelser.

Historien om smeden fra Elsborg fortæller - på sin egen stolte måde - om reformationens (og om skolelovens) eftervirkninger helt ud i de små samfund, om hvordan almindelige mennesker kunne påtage sig myndighed som en præst.

Red.

Reformationen var et BIG BANG

INTERVIEW MED BISKOP HENRIK WIGH-POULSEN

“ Reformation er ikke en engangsbegivenhed

HVAD ER DET VIGTIGSTE VED REFORMATIONEN?

Det er Luthers nyfortolkning af Bibelen, hvor det ikke kommer an på, hvad vi skal gøre for Gud, men hvad Gud har gjort for os!

HVIS DU KIGGER DIG OMKRING I SAMFUNDET, ER DER SÅ TIDSPUNKTER, HVOR DU TÆNKER: DET DÉR, DET VAR IKKE SKET UDEN REFORMATIONEN?

Reformationen var som et Big Bang, der sprængte en gammel verdensorden i småstykker ved at røkke godt og grundigt ved kirkens autoritet og eneherredømme. Nu skulle den troende stilles frit til at tjene Gud og sit medmenneske. Og ligesom Big Bang er det en eksplosion, der satte noget i gang, der stadigvæk foregår. Sporene fra reformationen er overalt omkring os. Man kan ikke sige, at alt det, der siden er sket i kirke, kultur og samfund er reformationens skyld, men uden den havde rigtig meget bestemt ikke set ud, som det gør. Og dét hvad enten vi taler om det politiske demokrati, velfærdsstaten, skolevæsenet eller vores tradition for også at kunne være kritiske i forhold til både vores egne og andres religion og livsanskuelser. Det er nok mest, hvad dette sidste angår, jeg i øjeblikket ser reformationens påvirkning af os i dag.

HVORDAN KAN MAN BEDST SE, AT FOLKEKIRKEN ER EN LUTHERSK KIRKE?

Man kan se det i kirkerummets enkle indretning, hvor der med prædikestolen, det centralt placerede alter og kirkebænkene er lagt stor vægt på, at Guds ord skal lyde og udlægges for menigheden, så de kan høre og tro.

Og så selvfølgelig døbefont og alterskranke, hvor vi kan modtage sakramenterne dåb og nadver som ord om og tegn på, at Gud er kommet sit menneske i møde. Alt sammen peger det på, at i forholdet til Gud tager vi imod og takker for, hvad vi får, før noget som helst andet. Her skal vi ikke, i modsætning til så mange andre af de rum vi færdes i, yde noget særligt eller udmærke os på forskellige måder.

Men man kan også se det på kirkens opbygning som organisation, hvor menigheden er dem, der gennem et valgt menighedsråd, kalder deres præst og passer på deres kirke, og hvor hvert enkelt medlem af menigheden står lige med præsten, provsten og biskoppen i forholdet til Gud. Her kan ingen siges at være mere hellig eller mere betydningsfuld i Guds øjne end den anden.

HVAD TROR VI PÅ I FOLKEKIRKEN?

Kirken bygger på budskabet om, at Gud er kommet til os i sin søn, Jesus Kristus, og at det har betydning for vores liv og vores død. Som lutherske formidler vi naturligvis budskabet i lyset af Luthers udlægning af det. Men hvad folket i folkekirken helt præcist tror, og hvordan de tror det, eller om de tror det, kan vi hverken vide med sikkerhed eller bestemme over. Vi kan kun blive ved med at prædike og udlægge, hvad det handler om, dét med Gud og os, og så håbe det bliver hørt og gør noget ved dem, der hører det.

ER KIRKEN EN KULTURINSTITUTION ELLER ET TROSFÆLLESSKAB?

Folkekirken er begge dele. Den er en kulturinstitution, fordi den er danskernes kirke og har været det siden Grundloven i 1849. Fordi den med sin historie og tradition, der rækker endnu længere tilbage, har sat sit præg på hele vores måde at tro, tænke og være sammen på. Men den er også et trosfællesskab, hvor vi samles om, hvad der også var centralt for Luther, at Gud har givet sig til kende for os som en nådig far i Jesus Kristus. Man kan måske sige, at havde kirken ikke været et trosfællesskab, var den aldrig blevet en kulturinstitution. Omvendt har den også som kulturinstitution været med til at give trosfællesskabet holdbarhed og bredde.

ER DER NOGET, VI HAR BRUG FOR AT REFORMERE I KIRKEN?

Ja, reformation er ikke en engangsbegivenhed. Det hører med til den lutherske kirkes væsen at være på vagt overfor, om noget eller nogen stiller sig i vejen for, at Guds ord kan høres og tages imod.

Derfor må vi f.eks. med jævne mellemrum, tage stilling til måden vi holder gudstjeneste på, dvs. til liturgien, ligesom vi må tage stilling til, hvorvidt den måde, vi organiserer os på som kirke, er den rigtige.

Og det er altså sammen lettere sagt end gjort, da vi i alt, hvad der har med kirken og gudstjenesten at gøre, har en tendens til at være meget konservative og fortidsvendte. Det er der for så vidt ikke noget i vejen med, men det vigtigste er og bliver, at det Gud vil os, og som han har meddelt os i sin søns ord og gerning, ikke bliver fortid og historie, men levende nutid for dig og mig, her og nu.

Pietà
Skulptur af
Michelangelo i
Peterskirken, Rom

**Maria med sin døde
søn**

**Reformationen
var syngende.**
Troen blev sunget
ind. På arbejdet
på havet, ved
rokkene eller på
markerne og med
børnene.

Hvad blev der af Jomfru Maria?

Jomfru Maria har ikke nogen stor plads i Den danske Folkekirke. Vi hører om hende i Juleevangeliet, hvor hun er en - betydningsfuld - biperson ved fødslen i stalden i Betlehem. Til Marias Bebudelsesdag kort før Påske, ni måneder før jul, hører vi om englen Gabriel, der kommer til Maria og bebuder hendes graviditet. Uden en mands mellemkomst! Hun skal nemlig føde Guds søn! Ud af den historie kommer ordet Jomfrufødsel. Det er vist ikke forkert at sige, at der tit er mere forlegenhed end klarhed og stærk tale den søndag i Den danske Folkekirke. Endelig er Jomfru Maria nævnt blandt de kvinder, der var til stede, da Jesus blev korsfæstet (mændene holdt sig væk).

Når vi rejser i katolske lande og besøger kirkerne, ser vi den katolske tilbedelse af Jomfru Maria. Den er stærkt til stede i enhver katolsk kirke. Vi ser også den katolske ydmyghed i denne tilbedelse. Jomfru Maria er udnævnt til Guds-føderske og Guds-moder, hun er født uden synd, hun er faret til himmels, hvor Kristus har kronet hende til himmeldronning! Lutherske folkekirkevante undrer sig - hvorfor dyrker de et almindeligt menneske? Og Luther tog skarpt afstand fra det, han mente var afgudsdyrkelse.

I Danmark er vi gået i den anden grøft. Vi vil hellere dyrke ideen end personen, vores Maria-billede er blevet fattigt og blodløst. Det er en skam, prøv f.eks. at læse Marias lovsang, en af de smukkeste tekster i Bibelen. Maria udtrykker sin glæde og undren og tro: Hun, der bare var en jævn, fattig, almindelig pige, er nu pludselig udvalgt til noget stort. En lignende livsfølelse har været hos alle de første kristne, men intet sted er den udtrykt så smukt som her.

Det er ikke afgudsdyrkelse at fryde sig over Jomfru Maria. Der er mere liv i en person end i en idé. Prøv at høre hende synge:

Min sjæl ophøjer Herren, og min ånd fryder sig over Gud, min frelser! Han har set til sin ringe tjenerinde. For herefter skal alle slægter prise mig salig, thi den Mægtige har gjort store ting mod mig. Helligt er hans navn, og hans barmhjertighed mod dem, der frygter ham, varer i slægt efter slægt. Han har øvet vældige gerninger med sin arm, splittet dem, der er hovmodige i deres hjertes tanker; han har styrtet de mægtige fra tronen, og han har ophøjet de ringe; sultende har han mættet med gode gaver, og rige har han sendt tomhændet bort.

En ulykke på Øresund ca 1542

En gammel bog fra 1500-tallet kan man få et indblik i reformationens gennemslagskraft hos fattige mennesker. Det er historien om en gruppe fiskere, der i deres dødsstund synger deres egen lutherske begravelsessalme.

Forfatteren er Peder Palladius, der efter mange års studier hos Luther og Melancthon er blevet superintendent (biskop) på Sjælland og dette er hans historie: Det var en kold kyn-delmisseaften i 1542. Omkring 80 fiskere står ude på isen ved Saltholm og stanger ål. Pludselig knækker det isstykke, de står på af, og de driver udi havet til deres bælted og flyder udad, indtil de bliver adskilt, nogle til dette liv, andre til det evige liv. Nogle redder sig op på Amager, nogle på Saltholm, andre driver over til Malmø og Falsterbo. Men 28 eller 29 fattige fiskere de druknede og døde udi det vand. Deres hustruer og børn lever efter på denne dag udi København.

Peder Palladius fortæller, at der iblandt dem var en fattig fisker ved navn Hans Bendtsen, der, da de indså den store fare, råbte til de andre og sagde: Kære brødre og gode naboer, lad os ikke falde udi mishåb, fordi vi skulle dø udi dette vand, lad os nu se, om vi har nogen tid hørt Guds ord i vores liv, det vil nu gælde, vi ser den visse død for vore øjne, her må vi blive, det kan ikke være andet!

Op så begyndte han at synge salmen "Nu bede vi den Helligånd", og alle stemte i. Det var med hjertet, de sang. De kendte den alle fra gudstjenesten. Og de fortsatte med den, de kendte så godt fra begravelser "Med fred og glæde jeg farer hen". Begge salmer er skrevet af Luther og oversat til dansk i 1529.

Peder Palladius fortæller, at sangen gav dem den trøst de behøvede. Den gav dem troen på, at de var i gode hænder selv om deres kroppe skulle gå til i det kolde vand. De blev frimodige, fortæller Palladius, og faldt på knæ i det kolde vand med foldede hænder og bad om, at Gud ville tage dem til sig. Og de sagde til hinanden: Kære brødre og gode naboer, som Gud vil redde, så I kommer hjem igen fra denne havsnød, sig vore fattige hustruer og børn godnat og tag jer af dem for Guds skyld, for vi kommer ikke hjem til dem her udi denne verden.

Peder Palladius afslutter sin fortælling med ordene: Så sagde de hinanden godnat og faldt så fra hinanden på isstykker og sank der hen udi Guds vold og nåde.

En lokal begyndelse

Tidligere museumsdirektør, Christian Fischer, fortæller om begyndelsen i Rye og om forskellen på kirkerum før og nu

Reformationen indføres i Danmark i 1536. Men tankerne nåede landet længe før. Ulmede, modnedes og blev en del af det politiske spil. Det gik ikke helt stille for sig!

Den 4. juli 1534 foregik noget særligt i Sct. Søren Kirke i Rye. Rigsrådet, 50 af landets vigtigste og rigeste mænd, godsejere, lensmænd og katolske biskoper, var samlet for at vælge en ny konge. Valget stod mellem på den ene side den da landflygtige Christian 2., som havde udvist usikkerhed, om han skulle basere sin magt på at være katolik eller protestant; på den anden side hans farbrors søn, hertug Christian fra Haderslev, som var entydigt for Luthers tanker.

Til mødet i Rye var der stemning for en genindsættelse af Christian 2., men mødet faldt alligevel anderledes ud end ventet. Det skyldtes ikke rigsrådsmedlemmerne, som var inde i kirken, men repræsentanter for lavadlen, som havde samlet sig udenfor. De var for reformationen.

Mens mødet i kirken sneglede sig afsted, voksede utålmodigheden udendørs, og til sidst trængte man ind i kirken, hvor det kom til et opgør.

Man enedes da om at vælge den lutherske Hertug Christian. Hertugen, der nu ikke var hertug, men konge, kunne seks uger efter lade sig kongehylde i Horsens.

Ikke alle var tilfredse med valget. Midt i september begyndte et oprør af bønder – Grevens Fejde - i Nordjylland, anført af Skipper Clement. Oprøret blev voldsomt og blodigt; herregårde afbrændt, adelsmænd dræbt og bønder hugget ned. Christian III havde en lejevær anført af Johan Rantzau. Hans tropper knuste brutalt bondeoprøret.

Punktum blev sat ved, at Skipper Clement, efter at være taget til fange, blev halshugget efter dom ved Viborg Landsting og hans hoved blev sat på en 12 alen høj stage – Kong Christian III havde sejret, og vejen var banet for reformationens indførelse i Danmark-Norge.

Et af de steder, vi i dag kan se fysiske tegn på reformationen, er i kirkernes indretning.

Var du trådt ind i en landsbykirke i katolsk tid før reformationen i 1536, var noget af det første, du skulle gøre at dyppe fingeren i det hellige vevand og gøre korsets tegn. Vievandskarret var lige inden for døren til højre. Du havde naturligvis din rosenkrans med. Du vidste, at *Pater Noster* er latin for *Fader Vor*.

I kirkeskibet kunne du færdes frit. Der var bænke langs væggene og en døbefont ved kvindeindgangen nederst ved den nordlige side. Adgangen til det alter i koret, hvori der var lagt et relikvie fra en hellig person (bedst, en splint af Kristi kors) var kun for præsten. Grænsen mellem alter og menighed var korbuen, som skilte skib fra kor. Her var der ophængt et stort korbuekrucifix, hvor Jesus var flankeret af et par mindre helgener, hvor Jomfru Maria ofte var en af dem.

Præsten, der levede i cølibat, messede mestendels på latin. Ved nadver sagde han: *Hoc est corpus filii* hvilket betyder: *Dette er sønnens legeme*. Det forstod folk ikke. De troede, han sagde hokus pokus.

Efter reformationen blev kirken omdannet. Hvor hurtigt det gik, ved vi ikke helt. Det store korbuekrucifix i Roskilde Domkirke blev solgt som brænde. Men i mange kirker hænger korbuekrucifixet der stadig. Nu ofte som "pynt" på skibets nordvæg. I katolsk tid blev der prædikeret på dansk, men det var ikke en central del af messen. Luther lagde stor vægt på prædiken, og kirkerne skulle have prædikestole. De fleste af landsbykirkernes prædikestole er fra tiden umiddelbart efter reformationen.

Når du besøger en kirke i dag, vil du se, at prædikestolen er placeret til højre, hævet over menigheden. Er der vinduer, som i de fleste af de gamle kirker, er prædikestolen umiddelbart ved siden af det, der er nærmest korbuen, så lyset falder naturligt ind på det, præsten skal læse, så: "Præstens øje ikke skal dummes"!

Glæde

Vi må holde med livet

Forestil dig at glæden forsvandt ud af verden. Ud af dit liv. Hvor længe kunne du overleve det? En uge? En dag? Nej! Selv på begravelsesdage finder mennesker noget at glæde sig over - omsorgen, de fortællinger og minder vi har, lidelsen, der fik ende. Måske har du prøvet at kæmpe for at overleve, når glæden er væk. Hårdere kamp findes ikke. Forestil dig en verden uden glæde. Kunne vi overleve? Nej vel? Hvorfor skulle vi? Hvad ville der være at leve for?

Glæden er uundværlig. Og glædemangel er farligt, som at miste blod eller mangle vand. Uden glæden mister vi lysten til at holde med livet. Men hvad er glæde egentlig? Vi ved, hvad der fremkalder følelsen. Vi kan tale om glæden ved en vel-lagret porsesnaps, ved duften af et nyfødt barn, glæden ved en lur, det, der gror, det, der er smukt. Glæden ved et kæledyr, en solopgang, veludført arbejde, en venlig nabo. Små og store hverdagsting, der giver mening. Det er den mening, der er glædens muld. Glæden gror i livet selv. Og glædens modsætning er intetheden. Tristhed er forbudt, citeres Luther for på vanlig provokerende måde at have sagt. Ikke fordi han troede, at man kan være glad hele tiden, men fordi glæden ikke kun er en følelse, der er afhængig af omstændighederne, men også et valg. Ikke et helt enkelt et af slagsen altid. For glæden bliver så ofte modsagt, og der er skræmmende tynde vægge mellem lykke og ulykke.

Børn er fra naturens side glade. De lader sig forundre, de undersøger, iagttager og giver spontant udtryk for velvære. Voksne er mere træge i det. Måske fordi de bærer på flere negative livserfaringer, der kan give bitterhed, vrede og ængstelighed for stor plads. Og fordi voksne ofte er bundet af alvorlige ansvar som forsørgere og opdragere og tit er bekymrede for ikke at være dygtige nok. Og så bliver voksne trætte, fordi det er svært at få lyst og glæde med i de mange pligter. Den slags gode grunde er der. Men det kan også være, at nogle voksne synes, at glædens udtryk er ukontrollable og

gør os sårbare ved deres manglende filter. Eller at det ikke er så voksent at vise glæde. At sorgen og mørket har dybde, men glæden er banal. Men glæden er ikke banal. Den er basal, og det er noget andet.

Voksne har brug for børn, der kan bringe dem i kontakt med den glæde, der bærer det hele, nedenunder alle pligterne. Den elementære livsglæde. De har brug for selv at være barnlige og dele den basale glæde over, at vi er til. At vi er til sammen og kan sende glæde fra øje til øje og hånd til hånd.

Martin Luther skriver i en af sine kendte salmer om at springe højt af glæde. SPRINGE! Jamen hvad forestiller han sig? Er det nu ikke så meget at gøre ud af det? Og hvorfor? Ja, hans glæde hænger sammen med historien om det barn, der blev født på en mark, ikke så langt fra Jerusalem. Se, jeg forkynder jer en stor glæde, siger englen på marken, og Luther tager denne glæde til sig: Den dag blev glæden født!

Ud af den glæde, i det budskab om at du ikke skal gøre noget for at blive elsket, kommer muligheden for noget andet. Nemlig at glæde dig over at være til gavn lige præcis på det sted, hvor du slår dine folder. Luther kalder det at have et embede. En mor har et embede med at passe sit barn. En landmand har et embede med at dyrke sin jord. En statsminister et embede med at lede landet, en digter med at digte digte. En gammel bedstefar kan have sit embede ved at sidde i køkkenet, når børnebørnene kommer hjem fra skole. Alle har en plads i livet, og den skal vi udfylde med glæde, lønnet eller ej! Det er ikke en sur pligt, det er at holde sig i kontakt med meningslaget i livet. Dét er livet. Og vi må holde med livet.

Af Louise Højlund, teolog i KK44

GÅ DA FRIT ENHVERT TIL SIT
OG STOLE PÅ GUDS NÅDE
DA FÅR MAN LYST OG LYKKE TIL
AT GØRE GAVN SOM GUD DET VIL
PÅ ALLERBEDSTE MÅDE

Grundtvig

syn
tappert

Glæden er jublende som en lærke
Bibliotekar Agnete Bang, Virklund

Glæden er en alvorlig pligt
Provst Jakob Nissen, Mariehøj

Glæden stikker dybere end angsten, fordi vi er fødelige først
Christian Højlund, præst og psykoterapeut, Rodskov

Glæde

GLÆDEN VED EN
PORSSESNAKS OG
VED LIV, DER GROR

GLÆDEN SKAL
HOLDES I LIVE,
DEN GØR VERDEN
STØRRE

TAG EN TAPAS OM
GLÆDE!

Kampen mod mørket

Vi går ikke gennem livet uden at erfare, at mørket er her. Mørket findes i verden og i vores fælles liv.

Luther mærkede det også: Da han i 1513 sidder og forbereder sig til sin første forelæsning på universitetet, hvor han lige er blevet udnævnt som professor i teologi, siger han, at han kan høre Djævelen liste omkring. For, som Luther udtrykker det andetsteds: *hvor evangeliet forkyndes tydeligst, er djævelen tættest på.*

Djævelen er for Luther mørke, skarn, smuds, surhed, tristhed, glædesløshed, svigt og død. Djævelen er uden glæde og grundlæggende uden liv. Og det er på den baggrund, at Luther et sted siger, at vi skal more os, feste og danse, og da bemærke, at Djævelen sidder ovre i den mørke krog og ærgres sig over, at vi har det så sjovt. Glæden er evangeliets udtryk. Tristheden og mørket er det modsatte.

Luther kendte til mørket. Han kendte til de depressive tilstande og til tabet af glæde og lys. Luther vidste, at mennesker ikke færdes i lyset altid. Vi overmandes undertiden af mørke og tunge tanker.

I Luthers hus var der ofte mange beboere, og også mange til bords ved aftenstide. Her sang og talte man, og mange af Luthers ord er nedskrevet i de såkaldte bordtaler. Her siger Luther et sted: *Plages du af depression, fortvivlelse eller en dårlig samvittighed, så skal du spise, drikke og være sammen med venner. Hjælper det dig at tænke på piger, så gør det!* Samvær er det afgørende. Venners muntre lag.

Djævelen er Luthers ord for det mørke, han erfarer. Og det er på den baggrund, at han suger til sig, da han opdager det lys, der kommer fra læsningen i Bibelen. Her finder han det, der kan jage det triste og mørke væk. For Luther er evangeliet det mest realistiske, der findes, fordi det netop tager vores erfaringer af den mørke baggrund alvorligt. Luthers erfaring er, at evangeliet er det eneste, der i sidste ende kan jage mørket væk.

Glæden ved øl

Da de ellers vinelskende munke rykkede nordpå til koldere og mere drueffjendske egne, så kastede de sig over ølbrygning. Munkene var lærde folk, der ydermere nød det privilegium ikke at blive forstyrret af hverken arbejde eller kvindefjas. Derfor kunne de med omhyggelige eksperimenter forædle det noget tvivlsomme folkeøl til nye højder. Særligt cistercienserne var fremragende ølbryggere, mens den tyske nonne og mystiker Hildegard von Bingen efter sigende var den, der opdagede humlens betydning for bryggekonsten.

Derfor er vi mange nordeuropæiske ølleskere, der er Martin Luther taknemmelige for ikke at gøre op med lige den del af munkevæsenet. Luther elskede tværtimod øl, og blev selv hjemmebrygger på sine ældre dage. Efter min erfaring er godt øl i passende - dvs. ikke øredøvende berusende ej heller nærige - kvoter, en god medicin mod bekymringer og moralsk overbelastning. Luther giver udtryk for det samme, når han skriver at:

Jeg sidder her og drikker mit gode wittenbergske øl, og Guds rige kommer af sig selv.

Af Preben Medom Hansen, Cand. pæd.

Når glæden forstørrer verden

I foråret var jeg igen i sydspanske Úbeda. Jeg skulle præsentere den spanske udgave af min bog, *Jeg mødte Jesus*. Bogen handler om dengang, Jesus pludselig poppede op foran mig, en ikke-troende journalist, i sakristiet bag Vor Frelsers Kapel. Han stod, som i et hologram, halvanden meter foran mig, i Israel, i år nogle og tredive. Det var før, han blev korsfæstet, og han var den flotteste mand, jeg nogensinde vil møde. Glæden var gennemtrængende.

Den glæde har jeg med mig overalt. Men der er kommet så meget mere glæde til, så meget fællesskab med så mange mennesker i så mange møder, som nu med den snart 90-årige kapellan Don Fernando Nieto. Han tog imod mig, som var rystet og skrøbelig, sårbar og bange for foragt. I stedet tog han mig om hænderne og tog mig til sig. Dette forår, da jeg igen var i Úbeda, mødte jeg ham en dejlig forårsdag, hvor han lå i sin stol med ødelagt hofte. Han fik bragt kaffe og tocino de cielo op fra caféen nede om hjørnet til os begge, fordi han ved, at jeg elsker søde sager lige så meget som han.

Af Charlotte Rørth, journalist og forfatter

Arbejdsglæde

Kristendommen er uløseligt forbundet med to modsatte grundtanker. Den ene siger, at denne **verden er ond**, og derfor har vi brug for frelse til en anden verden, enten til Himlen foroven eller Gudsriget i fremtiden. Den anden grundtanke siger, at denne **verden er god**, fordi den er villet af Gud, og derfor er det vores pligt at elske det liv, vi lever nu. Hvis man fjerner den ene af de to grundtanker fra kristendommen, så er det ikke længere kristendom.

Men der er ingen tvivl om, at for Luther var det den sidste grundtanke, der skulle fylde mest i det protestantiske liv: Glæden over livet her på jord. Det er derfor vi – 500 år efter Luther – stadig føler os forpligtet på at elske vores liv og vores arbejdsliv.

Det lyder jo ubetinget godt: At vi vælger glæden frem for brok og sure miner. Men i dag er den protestantiske arbejdsglæde begyndt at vise sin bagside. Mange af os oplever ikke blot talen om arbejdsglæde som en opmuntring, men i høj grad som et minimumskrav, vi skal leve op til. I dag skal vi hele tiden "følge vores hjerte" og arbejde med det, vi "virkelig brænder for". Arbejdet skal være con amore. Vi kan ikke bare stemple ind fra 8 til 16, ligesom kommunisten Karen i DR's serie Krøniken. Vi skal derimod brænde, for det vi laver, med et engagement og en indre ild, som vi kender og genkender det hos det unge, håbefulde par, Ida og Erik. Men når vi hele tiden skal brænde for det, vi laver, ender mange af os med at brænde ud.

Måske er problemet, at grundtanken har ændret ordlyd: Vi er gået fra den lutherske pligt til at elske livet, fordi det er villet af Gud, til den positive psykologiske mantra om at tænke positivt, fordi alt afhænger af din indstilling. Men dermed er alt reduceret til vores eget problem. Så er det fordi, jeg ikke er glad nok. Så er det fordi, jeg ser problemer i stedet for udfordringer. Når Gud og det andet menneske ryger ud af ligningen, ud af grundtanken, så bliver glæden en belastning og selvet utilstrækkeligt.

Vi skal huske på rækkefølgen. Glæden er ikke forudsætningen for at arbejde. Glæden er det glædelige biprodukt, der kommer af at arbejde for andre end dig selv. Glæden kommer, når jeg slipper mit snævre selvrealiseringsprojekt og arbejder for noget, der er større end mig selv – med tanke for andre.

Af Christian Hjortkær, Silkeborg Højskole

I LIVET SKULLE MAN ØVE SIG I TANKEN OM DØDEN OG KALDE DEN TIL SIG, NÅR DEN ENDNU ER FJERN OG IKKE TRÆNGER SIG PÅ; MEN I DØDENS STUND, NÅR DEN ER DER AF SIG SELV OG ER ALT FOR STÆRK, ER DET FARLIGT OG TIL INGEN NYTTE.

Martin Luther

Musikglæde

Johan Sebastian står som dreng ved sin mors kiste. Få år senere ved sin fars. De synger Luthers salme *Vor Gud han er så fast en borg*. Johan Sebastians bror sidder ved orgelet og spiller til. Ord og musik fletter sig sammen, går i blodet på den nu forældreløse Johan Sebastian Bach, der som 10-årig står op om natten for i måneskin at studere en samling noder, som hans storebror har forbudt ham at se. Han bliver opdaget og frataget noderne, men hans lyst til musikken kan ikke undertrykkes.

Johan Sebastian Bach blev født i 1685 i Eisenach. Byen, hvor Luther gik i skole som teenager, og som ligger for foden af den borg, hvor Luther sad i husarrest i 1521-22 og oversatte Det Nye Testamente til tysk. Bach er den vigtigste komponist i en række af lutherske komponister, der skrev musik til den nye gudstjeneste. Bach skrev ingen operaer, som var til underholdningsindustrien, men primært musik til kirken. Han arbejdede til Guds ære og menneskers opbyggelse, som han sagde. Han rensede - i lighed med Luther - den tradition han stod i, fuldendte den, om end verden først senere fik øje på den skat, som hans værker er.

Musik gør Guds ord levende, sagde Luther. Og den opgave - at gøre Ordet levende gennem musik, tog Bach på sig. Bach levendegjorde denne sætning. Bibelen ligger side for side i Bachs værker. Man kan høre hans kærlighed til det ord, han forkyndte. Han lyttede til Bibelens ord og forstærkede dem med toner. Prøv f.eks. at lytte til koralen *O grosse Lieb* - Du store kærlighed - om at modtage hele herligheden.

Reformationen kan høres - sæt den på!

Død og fødsel

Hvordan forbereder man sig på at dø? I 1519 får Luther en henvendelse fra en mand ved navn Markus Schart, der ønsker et svar på dette spørgsmål. Spørgsmålet er stadig relevant, og hans svar giver stof til eftertanke.

For det første, siger Luther, *er det nødvendigt, at mennesket beskikker sit timelige gods ordentligt, så at der ikke efter hans død bliver årsag til skænderi, strid eller nogen fejltagelse blandt hans efterladte*. For det andet, *er det nødvendigt, at man åndeligt tager afsked, det vil sige, at man venligt, ene og alene for Guds skyld, tilgiver alle mennesker, hvad de har gjort én fortræd med, og ligeledes beder alle om tilgivelsen - for at sjælen ikke skal være plaget af noget som helst her på jorden*.

Når man har gjort det, skal man tænke på Gud og vejen til ham. Man skal tænke på, hvordan døden er at betragte som en fødsel. Man bliver født, ligesom et lille barn, og *man skal også i døden slippe angsten og vide, at der efter døden vil være en stor verden og en stor glæde*.

Herefter følger en række andre punkter, hvor Luther udfolder sit syn på Gud og er meget klar i spyttet: Det nytter ikke at gøre sig forfærdelige forestillinger om tomhed og lidelse og straf i forbindelse med døden. Det er Djævelen, der forsøger at gøre os bange. Bekæmp de tanker! Hold dig til det, du har fået at vide: at Gud er god. Lad Gud være Gud! Som hjælp gør det godt at være til gudstjeneste. For her er der et gudsnærvær, der giver kraft til at bekæmpe de onde tanker. Det er som en god stav, man kan støtte sig til. En lygte.

De sidste ord Luther sagde, var: *Wir sind Bettlere. Hoc est verum. Vi er tiggere. Det er sandt*. Måske det skete, som han trøstede andre med: *Før man får sagt et suk, er man en smuk engel*.

Red.

Red.

**MEN ENGLER SAGDE TIL DEM:
»FRYGT IKKE!
SE, JEG FORKYNDER JER EN STOR
GLÆDE, SOM SKAL VÆRE FOR HELE
FOLKET:
I DAG ER DER FØDT JER EN FRELSE
I DAVIDS BY; HAN ER KRISTUS,
HERREN.**

Bibelen, Lukasevangeliet kapitel 2,10

I hjertet

Luther & det spirituelle

Vi er klistret sammen som væg og maling, siger Luther om det helt tætte forhold mellem menneske og Gud.

Luther havde en umiddelbar oplevelse af, at Gud er til stede i vores hjerter. Hjertet er et mødested for Gud og menneske. Vi kan ikke se det, men virkningen af hans nærvær kan man mærke. Luther mener, at alt det gode i os - venlighed, omsorg, medfølelse – opstår i sindet som impuls fra Kristus. Og fordi Gud er i os, tror vi. Tro er altså ikke noget, vi selv skal præstere. Den er der, fordi Gud er i os.

Men det gode er noget, man må kæmpe for at give plads i en selv. Luther deler sin samtids opfattelse, at Djævelen er til stede i alt, hvad der er ondt og skadeligt for livet. For lige så vel som Gud kan få magt i vores liv kan også Djævelen. Og derfor er forholdet til Gud præget af kamp. Men spiritualitet var for Luther en gave fra Gud. For lysten til bøn, meditation og bibellæsning var jo udtryk for, at Jesus levede og virkede i ham og kæmpede imod synd og Djævel.

Vi lever i en anden tid og formulerer os anderledes end Luther om Gud og tro. Men der er en kraftfuld inspiration at hente i Luthers tillid til, at enhver skabende og kreativ impuls i livet er udtryk for Jesu nærvær. Selv den mest enkle venlighed udspringer af Guds kærlighed. Den inspiration kan vi bruge i vores liv.

En enkel spirituel praksis i pagt med Luthers tro kunne være denne:

- Lad din opmærksomhed samle sig i dit hjerte- og brystområde.

- Forestil dig at du kan trække vejret ind og ud gennem brystet – langsomt og uanstrengt – indtil du har en fornemmelse af rum i brystet.

- Kontakt nu en af de følelser, der naturligt har klangbund i brystet – omsorg, glæde, taknemmelighed og lignende. Lad følelsen brede sig, så meget den kan.

- Husk nu gennem denne følelse Jesus som kilde til følelsen, og som nærværende og skabende i dit hjertes inderste.

Du kan gøre det i alle dagens lommer af naturlige pauser: Du kan gøre det ved kasseapparatet i butikken, eller mens du venter på tog eller bus. Når du lige er vågnet, eller før du falder i søvn. På kirkebænken, inden klokkerne ringer. Før aftensmaden, eller mens du kører bil.

Det behøver kun at tage et enkelt minut at samle sig – og mærke kroppen, huske åndedrættet, føle hjertet - og mærke Gud i hjertet.

Af Peter Ruge, teolog og retræteleder

GLÆDE Glæden er en følelse, der opstår, når vi ser på noget, vi godt kan lide, eller på anden måde oplever noget behageligt eller tilfredsstillende. Det er særlige oplevelser, syn, smage, dufte, ord, der giver os en særligt rar følelse. Glæden ved at se en delfin helt tæt på kan føles, som om det bobler langs knoglerne. Et langt kram fra en kær ven sætter sig i kroppen. Vi ved bare, at det er glæde.

Glæden opleves forskelligt. Nogle ler af glæde, andre græder. Nogle går med følelsen indeni, andre må kramme, kysse, springe. Glæde kan opstå alle steder. I de fattigste egne af verden, i et fængsel, i de sidste timer af ens liv, ved en fødsel og på en tur i skoven. Og den kan udeblive, hvor man ellers forventede den; i de rigeste hjem, i ægtesengen, i solen. En del af det man glæder sig over, ændrer sig igennem livet. Andet forandrer sig ikke det mindste.

Glæden kan ikke beordres frem, men man kan nogle gange kalde venligt på den ved at lade tankerne svinge omkring, hvad man er glad for, hvad der vederfares en af godt i livet.

En vinter med Luther

En historie om at blive vendt om

En vinter, mens jeg gik på lærerseminariet, var jeg forelsket i Luther. Jeg læste om Luther og af Luther, og det undrede mig selv, at jeg var så forgabt. I mange år havde jeg søgt efter den sande tro, og med den en forsikring om, at jeg var rigtig, at jeg var god nok, at der var grund til glæde. Siden min konfirmationsforberedelse, som ikke bidrog til hverken tro eller glæde, var jeg en ihærdigt søgende. Opsøgte og dyrkede for eksempel transcendent meditation og yoga og var medlem af Baha'i religionen i en årrække. Og dog vendte jeg i slutningen af 70'erne tilbage til Folkekirken. Det havde flere årsager, men en vigtig årsag var min nye ven, Luther. Luther var også en søgende. Han studerede Bibelen og kirkefædrene grundigt for at lære, hvordan han kunne blive god og rigtig. Han gik i kloster, og han forlod klostret igen, fordi han i evangelierne havde gjort en revolutionerende opdagelse.

Hin vinter hjalp han mig til at gøre den samme bevægelse, som han havde gjort: han droppede sin søgen, fordi han havde fundet den sande Gud, den Gud, som med Kristus velsigner hvert menneske med sin uendelige kærlighed og tilgivelse.

Gud sagde til mig: "Du vil være uangribelig, ser jeg, men drop det! Det vil alligevel aldrig lykkes. Tag imod min kærlighed og del den med andre gennem dit arbejde og din livsglæde. Lyt til mine ord i evangelierne, i gudstjenesten, i salmer og i bøn, så er du fri."

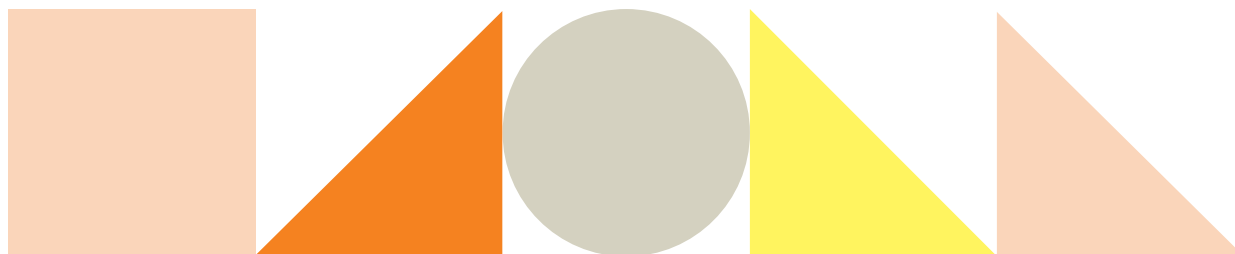
Luther var for mig begyndelsen til en helt ny stræben: at komme fri af autoritetstro og autoritetsangst. "Jeg står her, jeg kan ikke andet," havde han sagt ved rigsdagen i Worms. Han lyttede til Gud, til sin samvittighed og måtte derfor tale de etablerede autoriteter imod. Luther var modig.

Derfor forelskede jeg mig i Luther dengang. Han omvendte mig i den forstand, at jeg måtte vende mig væk fra den perentlige bogholdergud, jeg havde dyrket. En gud af den slags, der kan rummes i en menneskelig hjerne. I stedet henvendte jeg mig til Gud, Den Ufattelige, inkarneret i Kristus, på én gang krævende og frisættende i sin ubegribelige kærlighed til menneskene.

Hvad det førte til?

Se, det er en helt anden historie.

Af Ingrid Mejer Jensen, digter og koordinator for KK44 festival

De lutherske jordemødre

Et spændende og vemodigt kapitel i reformationens historie

EN EROTISK VERDEN ÅBNER SIG

Med reformationen begyndte præster (og fhv. munke og nonner) at gifte sig. En ny erotisk verden åbnede sig for dem. Luther talte undrende glad og åbenhjertigt om sin menneskelige lykke med sin kone og ved erotikken, ved Katharinas fødsler og børnene, der voksede op i huset. Der har været en rent ud erotisk stemning i det reformatoriske miljø, familielivet, og kvindernes seksuelle liv blev løftet op til værdighed. Tidligere havde præster kun kendt til denne side af livet på afstand som noget forbudt og laverestående, nu kom de til at opleve graviditet, fødsler, bleskift, amning osv. i eget hus.

For katolikkerne var det forargeligt ud over alle grænser. Der kom de mest lumre og kvalmende angreb på reformationens præster og præstegårdenes familieliv. For katolikkerne var jomfruen det store kvindeideal.

Men reformationens præster kom ikke kun til at opleve lykke. Der var farlige fødsler, der gik galt, hvor hustru og barn døde, hvor den erotiske glæde førte død og sorg og skyld med sig.

FØDSLER

Fødsler var naturligt omgivet af stor frygt hos kvinderne, men også megen overtro og magi fra jordemødrenes side. Særlige urter plukket på en bestemt dag skulle lægges på den fødendes mave under fødslen, særligt indviede lys skulle brænde i barselsstuen, uforståelige ord og formler, også bibelske, skulle remses op eller lægges i kapsler hos den fødende, vievand skulle hentes. Religiøst set blev den fødende kvinde betragtet som uren ud fra bestemmelser i Det gamle Testamente, og hvis hun døde under fødslen eller hvis barnet døde uden dåb, skulle begravelsen ofte ske i et fjernt hjørne af kirkegården eller helt uden for den indviede jord. Derfor nøddøbte jordemødrene ofte i panik barnets arm eller ben, så snart det kom til syne - en nøddåb, ja, men med tydelige magiske undertoner. Alt det blev reformationens gifte præster og teologer pludselig opmærksomme på.

JORDEMØDRE SOM PRÆSTER

I mange reformatoriske byer førte det til, at præsterne satte en uddannelse i gang af jordemødrene, både en plejemæssig, faglig uddannelse og en åndelig kristen uddannelse. Overtroen og magien skulle væk. Nu skulle jordemødrene begynde fødslen med en redelig kristen bøn, hvor de udtrykte glæde og taknemmelighed ved graviditeten og tillid til Gud i den fødsel, der skulle i gang. Og hvis fødslen pludselig blev farlig og livstruende, skulle de ikke hente præsten, nej, så skulle jordemødrene vide, at de selv var præster. Det var jo et af Luthers markante udsagn, at enhver døbt dybest set selv er præst og kan træde frem for Gud. Kunne de ikke nå en ordentlig nøddåb, så skulle de hellere tale med den fødende om at have tillid til Gud, også omkring det ufødte barn. Troen og Guds ord var vigtigere end dåben! Og så skulle de være parate til at tage den døende, angstfyldte, fødende kvinde i skifte, myndigt tilsige hende syndernes forladelse og Det evige Liv og trøste hende med, at hun nu skulle dø, ikke som uren, men under udførelsen af Guds vilje med hende.

Sognepræsten i Wittenberg Johann Bugenhagen skrev sammen med Luther i 1542 et smukt lille skrift med vejledning og trøst til forældre, hvis børn døde ved fødselen uden dåb. Her indskærpede de troens betydning, at de små børn hører Gud og himlen til, også selv om de ikke nåede at blive døbt.

TAB

Efter Luthers død blev denne tillid til jordemødrene som præster ved fødslen langsomt afviklet og ført tilbage til de mandlige præsters eneret. På dette område - som på mange andre - gik noget væsentligt i reformationen tabt med Luthers død.

Prøve

2017
KK44

FESTIVAL FOR KULTUR OG KRISTENDOM
28.10. TIL 5.11. 2017

Indhold

FORORD	29
UDSTILLINGER	30
FØR UGE 44	32
ARRANGEMENTER I UGE 44	
ÅBNING	34
LØRDAG	35
SØNDAG	36
MANDAG	37
TIRSDAG	38
ONSDAG	39
TORSDAG	41
FREDAG	43
LØRDAG	44
SØNDAG	45
EFTER UGE 44	46
TAK & NÆSTE ÅR	46
OVERSIGT	47

Forord

Tro om igen

Øjne er det første, jeg læser med. Mine øjne ser på mine medmenneskers ydre, og lynhurtigt begynder hjernen at digte. Digte om det, som øjnene ser. De er lynhurtige til at slutte sig til ting, som de ingen indsigt har i. Ser jeg glædesfyldte øjne og smil på læberne, så drømmer tankerne sig hurtigt i retning af en stormende forelskelse eller anden lykkerus.

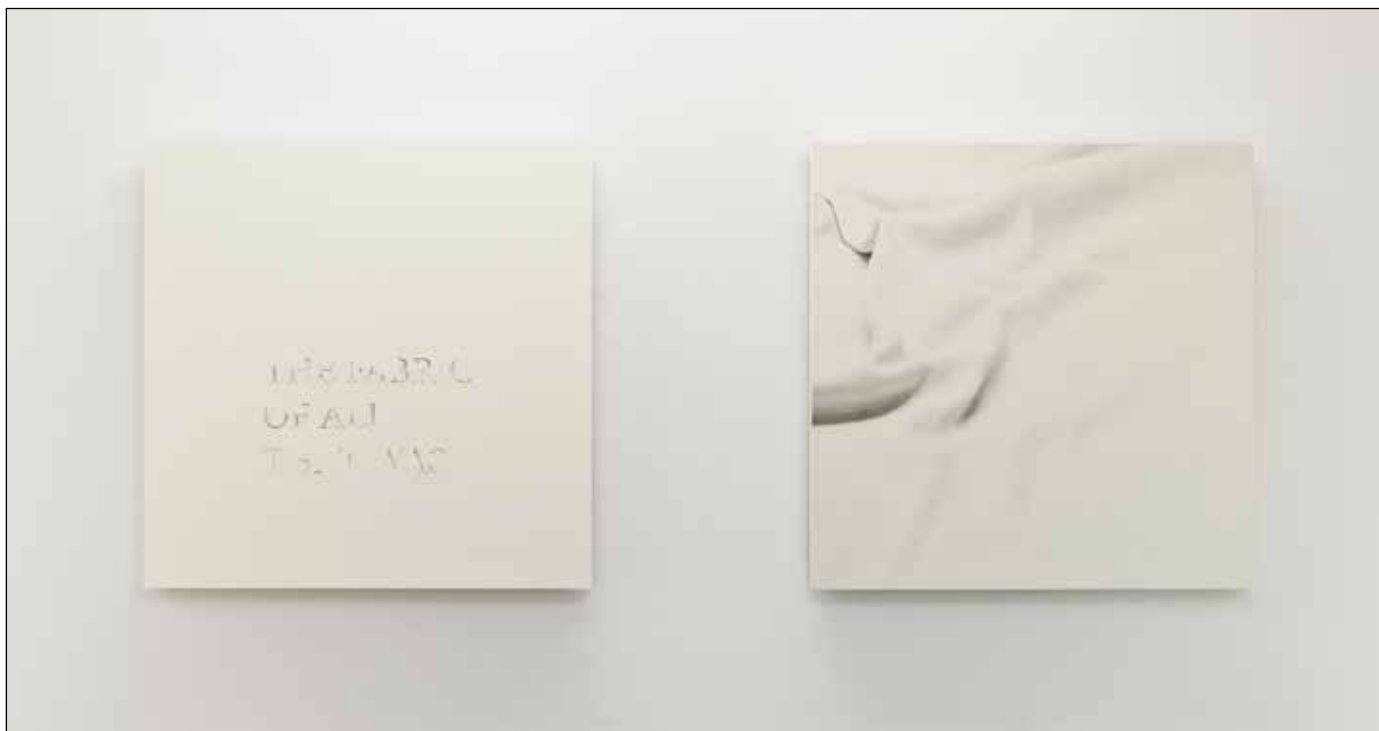
Øjnene læser vores hardware, altså det som er skallen omkring vores software. Ærligt talt, så kan øjnene være nogle barske dommere. De burde være så milde de øjne, men ind i mellem er de hurtige til at slutte sig til hårde domme. En hardware med lidt for meget på sidebenene i færd med at indtage is, får hurtigt dommen: "Det burde du lade være med". Mange gange rammes vi af disse automattanker, tanker, som slet ikke har sandhed i sig, bundet som de er på det, som øjnene ser. Øjnene mangler ganske enkelt at møde den unikke fortælling, der knytter sig til hvert eneste syn. Derfor er det vigtigt, at vi bliver ved med at tale sammen – tale sammen med både øjne og mund. Så vi kan få lov til at tro om igen! Få lov til at blive korrigeret i det, som var øjnenes konklusion. Og måske endda opleve at blive beriget!

Det er nu tiden til at byde indenfor til endnu en KK44 festival, denne gang sættes rammen af temaet: Tro om igen! Ugen vil engagere både øjne, ører, næse og ben, og måske vil ugen få os til at tænke anderledes, end da vi begyndte. Måske vil automattankerne blive udfordret, måske vil øjnene komme på stilke, eller måske vil ørerne næsten falde af. Hvem ved? Endnu en gang er projektet at give kristendommen og kulturen anledning til at tale sammen. Paletten er bred både geografisk og indholdsmæssigt.

Tak for hvert et bidrag til ugen og rigtig god fornøjelse!

Af Kamilla Bundgaard, formand for KK44 festival

Udstillinger 2017

The Fabric of All That Was

Jacob Juhl

Fra udstillingen *Det gentagnes musik*

DET GENTAGNES MUSIK.

Udstilling ved billedkunstner Jacob Juhl

Det gentagnes musik er en udstilling af Jakob Juhls billeder, der med enkelhed og dybde placerer sig imellem matematik, æstetik og litteratur. Udstillingen åbnes af kunstneren med et foredrag om den kunstneriske proces, inspirationskilderne og det tankegods, der ligger til grund for det hele.

Jacob Juhls kunstneriske praksis tager afsæt i mennesket som en sælsom tærskel mellem natur og kultur, hvor sprog bruges til at begribe verden, men også til at skabe verden. Hvad vil det sige, at noget eksisterer, hvis man spørger videnskab eller religion? Kan man overhovedet forstå, at der er en kløft mellem, hvordan vi måler verdens fænomener, og hvordan vi oplever dem? Hvad kan vi vide med sikkerhed, og må vi nogle gange nøjes med at tro?

Meget af Jacob Juhls inspiration kommer fra litteraturen. Derfor bruger han i en stor del af sin praksis ordene som et fysisk materiale. Forfatteren Per Højholt har været en væsentlig inspirationskilde. Derfor vil der ved ferniseringen også være oplæsning af Højholt-digte.

FERNISERING: MANDAG DEN 30.10. KL. 19.30 (se side 37)

30. OKTOBER TIL 5. NOVEMBER

ÅBNINGSTIDER: KL.10-15 HVER DAG, ELLER EFTER AFTALE: MAIL@JACOBJUHL.DK

STED: DRIFT - PRØVERUM FOR KUNST, GULDBERGSGADE 36, 1. SAL (INGEN ELEVATOR), SILKEBORG

Arrangør: Jacob Juhl og KK44

SE OM IGEN

Nina Ferlov / AKVARELLER

Caféudstilling Silkeborg Bad

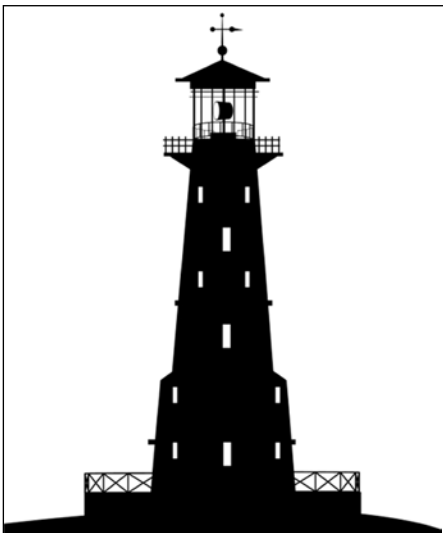
Det er en lyst til at skabe, der hele tiden driver billedkunstner og tekstildesigner Nina Ferlov. Det er et arbejde at udforske og fuldende, at fordybe sig i naturen – og at genskabe dens skønhed og ærlighed i kompositioner, hvad enten det er naturtro plantestudier eller naturfantasier. Nina Ferlov vil hele tiden udvide sine evner og muligheder, og glæden ved at skabe deler hun med andre, når det færdige billede lever mellem hende og beskueren.

FRA 17. OKTOBER TIL 30. DECEMBER

CAFÉ ØRNSØ

KUNSTCENTRET SILKEBORG BAD, GJESSØVEJ 40

Arrangør: KunstCentret Silkeborg Bad og KK44

GLIMT AF LYS

Fyrtårn ved Silkeborg Kirke

Et fyrtårn kaster lys ud i mørket for at give de sejlede noget at pejle efter. Det er vigtigt at holde kursen, men også vigtigt at ændre kurs, hvis der er fare på færde. Det kan være nødvendigt "at tro om igen". Det gælder i det praktiske liv, og det gælder i overført betydning. KK44 er med i Silkeborg begivenheden By i Mørke og bidrager blandt andet med dette fyrtårn, der kaster lys og ord ud i verden.

FRA TORSDAG DEN 26.10. TIL MANDAG DEN 6.11.

FYRTÅRNET TÆNDES TORSDAG DEN 26.10. KL. 17

Arrangør: KK44. Udført af Produktionshøjskolen

ØJNE I MØRKET

Miniudstilling i Kunsthallen, Baggesensvej 25, Sydbyen

SILKEBORG KUNSTHAL danner ramme om et værk af **Ovartaci**, en billedkunstner, der i årene fra 1929 til sin død i 1985 som patient, levede og arbejdede på det psykiatriske hospital i Risskov.

Kunsthallens vinduer vil være tildækket med fotostater med tekst og foto om og af Ovartaci og hans fantastiske verden. Udskårne skrå Ovartaci-øjne i fotostaterne fungerer som kighuller ind, og samtidig lyser de udskårne øjne ud i mørket fra det oplyste udstillingsrum.

SILKEBORG KUNSTHAL er et lille træhus, skabt af billedkunstneren Lone Just Andersen. Den beskrives som en upassende hybrid mellem gadekunst og kunsthall, en "synsforstyrrelse der kan anspore til samtale og forundre, fornøje eller forarge".

TIRSDAG DEN 31.10. TIL SØNDAG DEN 12.11.

SÆRLIG EVENT VED BY I MØRKE, LØRDAG DEN 4.11. KL. 21 TIL 23

Arrangør: Lone Just Andersen og KK44

TIL HØJBORDS MED REFORMATIONEN

Tag med tilbage i tiden og oplev en musikalsk fortælling i Mariehøj Kirke, der giver dig smag for reformationen!

LUTHERS BORDTALER

Omkring Luthers bord sad en broget flok og samtalerne var festlige, kloge og farverige. Der blev talt om ægteskab børneopdragelse, politik, tro, musik og meget andet. Mange af samtalerne blev skrevet ned af studerende og er lige til at indtage med et godt glas øl.

Før uge 44

ONSDAG DEN 11.10. KL. 10.00 – 12.15

"JA, JA, KÆRE ATEIST! SIG DU BLOT, AT GUD KUN ER EN TANKE! DET ER NU IKKE SÅ LIDT ENDDA!"

Foredrag ved Leif Kallesen, cand.theol., tidligere sognepræst

Luthers nyformulering af kristendommen er ikke et punktum, men et kolon. Det påhviler enhver generation i kirken at formulere kristendom på ny. Kristendom skal altid være kristendom til tiden.

Foredraget forsøger at pege på, at der allerede i Bibelen er tydelige spor af en udvikling i Gudsbegrebet. Herfra udgår der en inspiration til stadig nytænkning. At gentage de samme gamle formuleringer i én uendelighed er at tage livet af Ordet.

MEDBORGERHUSET

BINDSLEVS PLADS 5, SILKEBORG

FOREDRAG OG KAFFE 50 KR.

Arrangør: Kirkehøjskolen

ONSDAG DEN 25.10. KL. 10.00 - 12.15

OPLIVNING – LEVE TIL DET SIDSTE

Foredrag ved sognepræst og forfatter Gudmund Rask Pedersen

Troede du, at livet var noget nær slut, fordi du er kommet op i årene? Så kan du godt tro om igen! I hvert fald med livet set i evangeliets lys. Med lyset herfra kastet ind over vore liv, lever vi allerede nu i den omvendte verden, hvor sidst er først, og mindst er størst, og ingen vinder mere end den, der tør give slip. Så vi må leve til det sidste. Det er godt, at kunne dø levende. Det er godt at kunne live op, selv når perspektivet

er blevet kort. Og i hvert fald kortere end det var engang – og hvornår er det ikke det?

Gennem anekdoter og egne livshistoriebrokker samt skønlitteratur og den kristne grundfortælling vil foredraget med både alvor og munterhed kredse om oplivning, og – hvis det går godt – måske ligefrem være med til at *bevirke* oplivning.

MEDBORGERHUSET

BINDSLEVS PLADS 5, SILKEBORG

FOREDRAG OG KAFFE 50 KR.

Arrangør: Kirkehøjskolen

TIRSDAG DEN 24.10. KL. 19.00 – 20.30

OPTAKT TIL ÅBNINGEN AF KK44 FESTIVAL

Refleksioner over trostimen og åbnings sange & salmer

Louise Højlund inviterer ind i laboratoriet forud for åbningen af KK44 festival. Her vil være overvejelser over bibeloversættelser, trosbekendelse og salmer. Kom og forbered dig, tænk med og lær salmerne inden COLOR ME.

SILKEBORG KIRKE

TORVET, SILKEBORG

Arrangør: KK44 festival

ONSDAG DEN 25.10. KL. 9.00 - 10.00

MORGENSANG, MUSIK OG FORTÆLLING I VIRKLUND KIRKE

Ved kirke-og kulturmedarbejder Helle Erdmann Frantzen og organist Anne Odgård Eyermand

Fortællingen denne dag er et gammelt eventyr om den rige mand og den fattige mand, der begge får besøg af den gode Gud. Hør, hvordan de hver især tager imod ham - og hvordan det siden går dem.

**VIRKLUND KIRKE OG SOGNEHUS,
VESTERLUNDVEJ 10, VIRKLUND
EFTER FORTÆLLINGEN ER DER KAFFE OG
RUNDSTYKKER I SOGNEHUSET. PRIS: 10 KR.**

Arrangør: Virklund Kirke

TORSDAG DEN 26.10. KL. 9.00 - 10.00

SILKEBORG SYNGER MORGENSANG

Akkompagneret af Marianne Hougaard (klaver) & Steffen Juul Hansen (klarinet)

Hvis du tror, at fællessangen i Danmark er en saga blot, så kan du godt tro om igen. Morgensangen i Kedelhuset er en både hyggelig og festlig tradition den sidste torsdag i måneden fra september til april.

Vi er cirka 200 mennesker, der synger fra Højskolesangbogen og lærer et par nye sange hver gang. I oktober står repertoiret primært i efterårets tegn.

Alle er velkomne, uanset hvor godt man synger.

**KEDELHUSET, PAPIRFABRIKKEN 72, SILKEBORG
VARIGHED CA. 1 TIME, DEREFTER KAFFE & BRØD**

Arrangør: Riverboat Jazz Festival

Plages du af depression, fortvivelse eller en dårlig samvittighed, så skal du spise, drikke og være sammen med venner. Hjælper det dig at tænke på piger, så gør det!

Martin Luther

TORSDAG DEN 26.10. KL. 17.00

PÅ KIRKEPLADSEN VED SILKEBORG KIRKE GLIMT AF LYS

KK44 har i samarbejde med Produktionshøjskolen rejst et fyrtårn på Silkeborg Kirkes plads ved Torvet

Et fyrtårn kaster lys ud i mørket for at give de sejlede noget at pejle efter. Det er vigtigt at holde kursen, men også vigtigt at ændre kurs, hvis der er fare på færde. Det kan være nødvendigt "at tro om igen". Det gælder i det praktiske liv, og det gælder i overført betydning. KK44 er med i Silkeborg begivenheden By i Mørke og bidrager blandt andet med dette fyrtårn.

**FRA TORSDAG DEN 26.10. TIL MANDAG DEN 6.11.
FYRTÅRNET TÆNDES TORSDAG DEN 26.10. KL. 17.00.**

Arrangør: KK44

TORSDAG DEN 26.10. KL. 19.30 I MARIEHØJ KIRKE TIL HØJBORDS MED REFORMATIONEN

Et musikalsk foredrag om bordets glæder og funktion i spændingsfeltet før og efter reformationen

Musik, fortællinger, dragter og et indbydende historisk taffel bringer alle sanser i spil, fører os tilbage i tiden og fortæller mere om os selv, end vi måske er klar over. Aftenen veksler imellem fortælling, aktiviteter og smagsoplevelser, akkompagneret af historisk musik fra tiden omkring reformationen. Der er smagsprøver på historiske kager og drikke fra perioden.

Foredrag ved Anette Herbst – Cand. pæd. i tekstil og håndarbejde. Musik: Nicolas Koch-Simms – Cand. mus. i nordisk folkemusik og Monica Schmidt Andersen – Solist og Cand. mus. i klassisk musik og performance.

DØRENE ÅBNER KL. 19.00

TILMELDING NØDVENDIGT AF HENSYN TIL SMAGSPRØVER, SENEST 11. OKTOBER.

**RING TIL KIRKEKONTORET PÅ TELEFON 86 82 30 02
FRI ENTRÉ**

Arrangør: Mariehøj Kirke

The background of the entire poster is a textured surface covered in blue and yellow paint splatters. The blue paint is more prominent, forming large, irregular shapes, while the yellow paint is splattered in smaller, more scattered spots, primarily visible on the left side and bottom.

Åbning

color me

En trostime

MUSIK / OVERRASKELSE / FARVER / ORD / OPLEVELSE / FÆLLESSANG /
SKØNHED / EFTERTÆNKSOMHED / TE / HONNINGKAGER

28. OKTOBER 2017 / KL. 15
SILKEBORG KIRKE

Lørdag den 28.10.

Color me

Åbning af KK44 festival

Åbningen af KK44 festival 2017 er en trostime i Silkeborg Kirke med titlen COLOR ME. Det vil være en festlig, overraskende og underfundig time med tanker og ord til livet, de dejligste toner og fællessang.

At tro er noget man gør med hjertet og ikke med forstanden, siger Luther. At tro kræver altså ikke de store intellektuelle anstrengelser, men en eller anden form for åbenhed. Nysgerrighed. Længsel.

Men at sige at tro er noget, man gør med hjertet, betyder ikke, at viden er dømt ude. For med en kristen er det ligesom med en håndværker, siger Luther. Han skal jo også vide noget om sit fag, for at han kan gøre sit job. Derfor inviterer vi til trostime. For troende og tvivlende, for nysgerrige og åbne. Til denne trostime vil der være både noget til hjertet og forstanden.

Hvem ved - måske hører du noget, der ændrer noget? Lægger ting på plads på en ny måde, giver farve tilbage til livet, gør, at verden viser sig mere farverig - som når du får nye briller.

Vi har valgt at indlede festivalen med en trostime, fordi reformationen ikke bare er et sæt tanker. Den er også praksis. Det

baksede de noget med dengang - hvad var forholdet mellem fornyelse og tradition i kristendommen? Hvor meget skulle man ændre i gudstjenesten? Behøvede man kirken som bygning, eller var hjemmet nok? Hvor store variationer i troslivet kunne der være, samtidig med at man bevarede følelsen af at være een kirke?

De spørgsmål bakser vi stadig med. Og det skal vi også. For reformationen er ikke en engangsbegivenhed. Når vi varetager den lutherske arv, skal vi ikke rage rundt i asken, nej, vi skal videregive ilden. Derfor må vi til stadighed undersøge, hvor det brænder på. Hvor vi kan høre noget og blive bløde af ord.

Åbningen er et forsøg på at gøre dette. Den finder sted i Silkeborg Kirke den 28. oktober 2017 kl. 15. Alle er så velkomne!

Medvirkende:

Louise Højlund (præst)

Kloster (guitar & sang)

Ingeborg Thisted Højlund (klaver & sang)

Joy Anna Hall (dans)

Karin Viller Hansen (klokkespil)

BØRNEDAG I BEDSTEHAVEN

En aktivitetsdag i kirken for bedsteforældre og børnebørn

Vi skal male, synge, danse og høre fortælling rundt i kirkehuset. Det anbefales, at én bedsteforælder har ét barnebarn med, så fokus på dagen kan være på den nære kontakt og måske muligheden for at tro om igen og lære noget nyt generationerne imellem! Vi spiser et fælles måltid, som vi har lavet sammen, og vi slutter dagen i kirken.

LØRDAG DEN 28.10. KL. 10.00-14.00

SEJS-SVEJBÆK KIRKE, JULSØVEJ 130.

PRIS: 20 KR. PR. NÆSE

ARRANGEMENTET ER MÅLRETTET DE 3-10-ÅRIGE

TILMELDINGSFRIST DEN 23.10. PÅ SMS TIL ANNETTE

KOLD 41 43 85 54

Arrangør: Sejs-Svejbæk Menighedsråd

ÅBNING AF KK44 FESTIVALEN 2017

COLOR ME. En trostime, læs ovenfor.

LØRDAG DEN 28.10. KL. 15.00 TIL 16.30
SILKEBORG KIRKE, TORVET

“Den, som vil gøre godt, må gøre det på en ødsel måde.

Martin Luther

Søndag den 29.10.

ØKUMENISK PILGRIMSVANDRING

"Tro om igen" - en kirkevandring i reformationsjubilæets tegn

I stedet for fordybelse i 500 års historie og de spørgsmål, der skiller kirkerne, stiller vi spørgsmålet: Hvor er vi som kirke i dag i forhold til de andre kirker, og hvor er vi på vej hen? - Måske er det tid at tro om igen?

Vandringen indledes i Silkeborg Kirke og går herfra til Vor Frue Kirke, Mariehøj Kirke og Baptistkirken for at slutte på fælles grund i Lunden med en særlig vandring i vandringen, nemlig i en meditationslabyrinth som i mange førreformatoriske klostre og kirker. Derefter en let servering og mulighed for samtale.

SØNDAG DEN 29.10. KL. 13.00 - CA. 17.00.

START I SILKEBORG KIRKE, TORVET. SLUT VED VOR FRUE KIRKE, HOSTRUPSGADE

DELTAGELSE ER GRATIS.

SERVERINGEN KOSTER KR. 10 KR.

Arrangør: Silkeborg Pilgrimsfællesskab i samarbejde med Alderslyst Kirke, Balle Kirke, Baptistkirken, Vor Frue kirke samt Silkeborg Kirke og Mariehøj Kirke.

TRO OM IGEN

*Rundt om Asger Jorn og CoBrA-kunstnernes værker.
Ved idéhistoriker og forfatter Lars Morell*

Asger Jorn var et menneske, som måtte tro om igen flere gange. Mange kunsthistorikere har hæftet sig ved, at han tidligt på en meget demonstrativ måde gjorde op med barndommens strenge religiøsitet. De færreste er opmærksomme på, at han bagefter brugte resten af livet på at genfinde det religiøse stof, som han havde stiftet bekendtskab med gennem salmesang og bibelhistorie under sin opvækst. På denne alternative rundvisning finder idéhistoriker Lars Morell den glemt religiøse billedverden frem i Jorns værker.

SØNDAG DEN 29.10. KL. 15.00 - 17.00

MUSEUM JORN, GUDENÅVEJ 7-9, SILKEBORG

MAX. 30 DELTAGERE

TILMELDING NØDVENDIG PÅ KK44FESTIVAL.DK

GRATIS EFTER BETALT ENTRÉ TIL MUSEET

FRI ENTRÉ FOR MEDLEMMER AF MUSEUM JORN

Arrangør: KK44 og Museum Jorn

Enhver have er en Guds bog, hvor man kan se det under, som Gud gør hver dag.

Martin Luther

REFORMATION OG GUDSTJENESTEFORNYELSE

Aftengudstjeneste i Linå Kirke med efterfølgende samtale

Vi fejrer 500 året for reformationen ved en stemningsfyldt aftengudstjeneste i Linå Kirke. Efter gudstjenesten samles vi i sognehuset til en samtale om gudstjenestens fornyelse i lyset af reformationsjubilæet.

Oplæg om gudstjenestefornyelse ved leder af pastoralseminariet i Aarhus, Birgitte Graakjær Hjort, og oplæg ved sognepræst Sune Haubek om gudstjenesteværksted og arbejdet med gudstjenestefornyelse i Linå Kirke.

SØNDAG DEN 29.10. KL. 19.00

LINÅ KIRKE OG LINÅ SOGNEHUS, VANGVEDVEJEN 9

ENTRÉ: GRATIS. KAFFE OG KAGE 20 KR.

Arrangør: Sognepræst Sune Haubek og Linå menighedsråd

En vane, den være så gammel og almindelig, den blot vil, skal alligevel vige for sandheden.

Martin Luther

Det siger jeg i korthed: En flittig og from skolelærer eller magister eller hvem det måtte være, som opdrager og underviser børnene med tro-skab, kan man aldrig lønne nok eller betale for med penge.

Martin Luther

Mandag den 30.10.

HØJT TIL HIMLEN

Musikgudstjeneste ved organist Svend Erik Nielsen, fløjtenist Susanne Klausen og præst Kamilla Bundgaard

Under kirkens tag bliver vi mødt af ord, toner, billeder og sang, der i forening vil pege på, at der er højt til himlen, og dermed plads til uendelig meget! En kort gudstjeneste med fokus på sanselighed. Gudstjenesten er tilrettelagt særligt for udviklingshæmmede, men alle er velkomne.

MANDAG DEN 30.10. KL. 10.00

ALDERSLYST KIRKE, TULIPANVEJ 13, SILKEBORG

ENTRÉ: GRATIS

Arrangør: Alderslyst Kirke

KRISTUSKRANSEN

Blå som himlen – rød som kærligheden. En hjælp til bøn, stilhed og fordybelse

Kristuskransen er et armbånd med perler i forskellige farver, der repræsenterer begivenheder og tilstande i Jesu liv – og i vores. Det ligger i kransens natur, at man går i ring og derfor møder de samme perler og deres betydninger gang på gang. Ofte må man slippe gamle forestillinger og "tro om igen". Denne eftermiddag vil der være en refleksion over hver enkelt perle efterfulgt af en kort stilhed.

MANDAG DEN 30.10. KL. 17.00 - 18.30 I SILKEBORG KIRKE, TORVET

FRI ENTRÉ

Arrangør: Frivillige ved Silkeborg Kirke

DEN UDØDELIGE HISTORIE

Fortælleaften i Mariehøj Kirke ved tidligere sognepræst Ejnar Stobbe

Den rige kinesiske thehandler Mr. Clay har i sin ungdom hørt en saftig sømandshistorie. Da det går op for ham, at det bare er en skrøne, som aldrig rigtig har fundet sted, beslutter han i vrede, at skrønen skal komme til at ske i virkeligheden. En historie skal handle om noget, der virkelig er sket!

MANDAG DEN 30.10. KL. 19.30

MARIEHØJ KIRKE, VESTRE ALLÉ 9, SILKEBORG

FRI ENTRÉ

Arrangør: Mariehøj Menighedsråd

DET GENTAGNES MUSIK

Åbning af billedkunstner Jacob Juhls soloudstilling med nye værker

Udstillingen åbnes med et foredrag om inspirationskilderne og det tankegods, der ligger til grund for Jacob Juhls kunstneriske proces.

Forfatteren Per Højholt har været en væsentlig inspirationskilde, og oplæsning af Højholt-digte vil derfor også være på programmet.

Se nærmere omtale side 30

MANDAG DEN 30.10. KL. 19.30

STED: DRIFT - PRØVERUM FOR KUNST

GULDBERGSGADE 36, 1. SAL (INGEN ELEVATOR)

SILKEBORG

Arrangør: Jacob Juhl og KK44

Tirsdag den 31.10.

BYKONGEN, BUREAUKRATEN OG HAM I MIDTEN

Foredrag ved Lis Thavlov, Silkeborg Arkiv

Michael Drewsen er ubestridt byens "konge" - det er ham, der fik en statue på Torvet og ham, der altid fokuseres på, når der tales om byens første årtier. Men der er også andre mænd, som satte deres store præg på byen i de år. Dem skal vi høre nærmere om - og måske TRO OM IGEN.

TIRSDAG 31.10. KL. 15.30-17.00, BYRÅDSSALEN I DET GAMLE RÅDHUS, TORVET, SILKEBORG
ENTRÉ: GRATIS, MEN BILLET SKAL REKVIRERES VIA SILKEBORGBILLETEN

Arrangør: Silkeborg Arkiv og KK44

REFORMATIONSMUSIK PÅ SILKEBORG BAD

Koncert, foredrag, aftensmåltid

Det var den 31. oktober i 1517, for nøjagtigt 500 år siden, at Luther opslog sine 95 teser mod afladshandelen på kirkedøren i Wittenberg.

Fejr reformationen i den smukke panoramasal med ensemblet **PSALMODIE!** Først vil Ph.d. i teologi Uffe Holmsgaard Eriksen give en introduktion til reformationen med fokus på det musikalske. Derefter kommer musikken til orde. En musik, der har sine rødder i reformationen, men rækker ud over den med tidløse, nærværende, smukke fortolkninger til mennesket i dag. Kl. 19.00 kan du spise aftensmad i Café Ørnsø. (Forudbestilles)

5 fantastiske musikere udgør ensemblet, Psalmodie, der fortolker gamle og elskede salmer, inspireret af nordisk folke-musik, latinamerikanske rytmer og mellemøstlige klange.

Uffe Holmsgaard Eriksen / Sofie Mortvedt / Christian Joen / Cecilie Schmidt Dam / Ingeborg Højlund

TIRSDAG DEN 31.10. KL. 17.30 TIL 21.00
KUNSTCENTRET SILKEBORG BAD, GJESSØVEJ 40
ENTRÉ: BILLET TIL KUNSTCENTRET
FORUDBESTILLING AF MÅLTID PÅ TLF. 86 81 63 29

Arrangør: KK 44 og KunstCentret Silkeborg Bad

PSALMODIE
 REFORMATIONSMUSIK
 TIRSDAG DEN 31.10. KL. 17.30
 KUNSTCENTRET SILKEBORG BAD

REFORMATIONSGUDSTJENESTE I THEM

På selve 500-årsdagen for reformationen, da Luther hamrede teserne op på kirkedøren i Wittenberg, fejres jubilæet med en aftengudstjeneste i Them Kirke. Med udvalgte ord fra Martin Luther og stemningsfuld musik, håber vi på en aften i reformationens ånd til sang, glæde og livsmod. Sognepræst Andreas Engelbrecht Hansen og organist Steen Jørgensen medvirker.

TIRSDAG D.31.10. KL. 19.00
THEM KIRKE, MUSEUMSVEJ 6, THEM

Arrangør: Them Kirke

OPLEV MARKUS LIVE!

Fortælling ved Klaus Højgaard Laursen

Der er ikke mange bøger eller film, hvor helten er en fattig mand, som går rundt og gør gode gerninger, for derefter at blive slået ihjel for det og siden stå op fra de døde!

I dag er de fleste mennesker vant til, at tekster er noget man læser eller noget andre læser op for en. Sådan har mange det også med Bibelen. Men fra begyndelsen var det næppe sådan. Da blev ordene genfortalt. Dette forsøger Klaus Højgaard Laursen at vække til live med Markus Live.

TIRSDAG DEN 31.10. KL. 19.00-21.00
VOEL KIRKE, KIRKEGYDEN 10, VOEL

Arrangør: Voel Kirke

RITUAL

Hvordan standser vi op i vores liv og giver sprog og handling til de dybe ting, der angår os?

Onsdag den 1.11.

KATHARINA LUTHER – MUNKENS BRUD

Levende musik, levende fortælling og spillelevende kulturhistorie!

I denne teaterforestilling møder vi Luthers kone, Katharina, netop som Luther er død, og hun kommer ind i slotskirken i Wittenberg. Luther har via testamente sikret, at deres børn kan blive sammen med deres mor - men lovgivningen vil ikke anerkende, at en enke beholder sine børn.

Forestillingen bliver hendes forsvarstale over for publikum, hvor hun fortæller sin spændende og smertefulde livshistorie. Forestillingen viser reformationens konsekvenser for en konkret kvindes liv, og samtidig hører vi om Luthers reformerende tanker og handlekraft.

Musikken spilles på sære, kendte og finurlige instrumenter tilsat reformerende guitarpedaler og loopmaskine og afspejler det autentiske tidsbillede, bygger bro, rammer forestillingens karakterer ind og udvikler sig til et nutidigt lydbillede.

Musikteatret TRIOfabula og Måle Fortælleteater er estimerede turnéteatre og har skabt forestillingen i fællesskab. Manus og Katharina Luther: Anette Jahn
Musikdramatiker, komponist og musiker: Tine K. Skau
Instruktør: Peter Kunz

ONSDAG DEN 1.11. KL. 16.30 I SILKEBORG KIRKE
ENTRÉ: 60 KR. INGEN FORUDBESTILLING OG INGEN NUMMEREREDE PLADSER

Arrangør: KK44

RITUALLÆNGSEL?

Foredrag ved Liselotte Horneman Kragh, cand.theol., tidligere sognepræst, nu forfatter, underviser og foredragsholder

Mange i Danmark finder glæde og tryghed ved ritualerne i Folkekirken. Men ikke alle kan længere finde mening eller hjælp i de traditionelle ritualer, og i individualiseringens tidsalder står individet da endnu mere frysende alene over for livets store begivenheder.

Kunne vi sammen – kirkevante og kirkefremmede – gå på opdagelse i, hvad ritualer er og kan og i den længsel, som manglen på (fælles) ritualer vækker?

ONSDAG DEN 1.11. KL. 16.30 TIL 17.30 PÅ
ORANGE SCENE, SILKEBORG BIBLIOTEK, HOSTRUPSGADE

FRI ENTRÉ

Arrangør: KK44 og Silkeborg Bibliotekerne

LÆS MED ALLE SANSER – LECTIO DIVINA

Vi læser sammen et lille stykke fra Bibelen

I fællesskab læser vi med hjertets øjne - og bruger alle sanser. Vi ser efter, hvor Gud møder os, så vi glade kan tro om igen. Det kaldes også Lectio Divina. Vær med i samtalen eller lyt, som det passer dig.

Medvirkende: Dig, hvis du vil. Sognepræst Bernardo Petrini, Den katolske Kirke. Sognepræst Marianne Hedemann Andreassen, Alderslyst Kirke, Præst Poul A. Beck, Baptistkirken.

ONSDAG D. 1.11. KL. 19.30
BAPTISTKIRKEN, EWALDSVEJ 27, SILKEBORG
FRI ENTRÉ. GRATIS KAFFE/THE

Arrangør: Silkeborg Baptistkirke

KATHARINA VON BORA

Foredrag om Luthers hustru og ægteskab ved tidligere sognepræst Ejnar Stobbe

Historien om Luthers ægteskab med "Käthe" er både morsom, bevægende og lærerig. På en underholdende måde fortæller den meget centralt om Reformationens genopdagelse af den kristne tro og opvurdering af det almindelige menneskeliv.

ONSDAG DEN 1.11. KL. 19.00

FUNDER KIRKE, BUSKHEDEVEJ 2, FUNDER KIRKEBY
GRATIS ENTRÉ. KAFFE I PAUSEN KOSTER KR. 30 KR.,
SOM UBESKÅRET GÅR TIL JULEHJÆLP I SOGNET

Arrangør: Funder Menighedsråd

KHADER TROR OM IGEN

Foredrag om tro, individ og samfund ved Naser Khader

Demokratifundamentalist, kulturkristen og ærligt tvivlende. Vinder af Modersmål-Prisen - skønt dansk ikke er hans modersmål. Radiovært, skribent, politiker og meningsdanner med mandsmod. Og meget mere.

Vi får besøg af Naser Khader, der aldrig bliver færdig med at undre sig og dermed undertiden må tro om igen. Han vil fortælle om sine iagttagelser og tanker om kristendom og islam, om sin vej fra rettroende muslim til ærlig tvivler og kulturkristen.

ONSDAG DEN 1.11. KL. 19.00

KEDELHUSET, PAPIRFABRIKKEN 72, SILKEBORG
ENTRÉ: 75 KR. BILLETTER KØBES I JYSK MUSIKTEATER ELLER VIA SILKEBORGBILLETEN

Arrangør: KK44 festival

"Kristendommen har nogle virkeligt smukke budskaber. Både budskaberne om næstekærlighed og menneskets myndiggørelse, såvel som den kristne gudsforståelse, mener jeg, bidrager til at styrke såvel den enkeltes liv som samfundets indretning. I mine øjne har den luthersk-evangeliske kristendom en vægtig indflydelse på, hvordan Danmark er blevet så fantastisk et land at leve i, som det er."

Naser Khader

KATHARINA VON BORA 1499 - 1552

Katharina von Bora var en tysk nonne, der som 18-årig hører om Luthers tanker. Sammen med sine medsøstre ønsker hun at komme ud af klosteret, og det fortælles, at de med Luthers mellemkomst blev smuglet ud i sildetønder. Nonnerne ankommer til Wittenberg, hvor de bliver indkvarteret, Katharina hos maleren Lucas Cranach den Ældre.

I 1525 gifter Katharina sig med den tidligere munk Martin Luther. Hun føder ham 6 børn og bliver en stærk kvinde i hans liv, der får hjemmet - en større husholdning, landbrug, kvægavl, bryggeri og omkring 30 mand om bordet - til at fungere.

Martin Luther fortæller, hvordan han holder af at se hendes fletninger på puden og kalder hende morgenstjerne, fordi hun står op ved firetiden for at nå det hele.

Hun bliver enke i 1546 og dør selv i 1552 efter en ulykke.

Lucas Cranach

J. S. Bach

Torsdag den 2.11.

REFORMATIONEN I KUNSTENS SPEJL

Billedforedrag ved lektor Claus Jensen

I ord og billede vises, hvordan centrale dele af Luthers liv og lære kommer til udtryk i reformatoriske hovedværker malet af Lucas Cranach, far og søn - og af andre. Endvidere belyses indretningen af det lutherske kirkerum, og der trækkes tråde til kunst og arkitektur i reformationstidens Danmark. Midtvejs er der pause med kaffe og kage.

TORSDAG DEN 2.11. KL. 13.30 - 15.30

SILKEBORG KIRKES SOGNELOKALER, TORVET 10E

ENTRÉ: 25 KR. FOR FOREDRAG OG KAFFE

Arrangør: Silkeborg Kirke

REFORMATIONENS UDFORDRING TIL KIRKE OG FOLK I DAG?

Foredrag ved biskop over Haderslev Stift Marianne Christiansen

Hvordan Luther og reformationens ideer udfordrer os som kirke og folk i Danmark i dag.

Foredraget er en del af kurset *Kirken i dag – et samarbejde mellem Landsforeningen af Menighedsråd og Silkeborg Højskole*.

TORSDAG DEN 2.11. KL. 14.00 - 17.00 PÅ SILKEBORG HØJSKOLE, PLATANVEJ 12, SILKEBORG

Arrangør: Silkeborg Højskole

DIALOG MÅ DER TIL

Om kristendom og islam – et besøg i Fredens Moske

Vi må alle "tro om igen". Det kan vi gøre ved at interessere os for hinanden og besøge hinanden, tale sammen og lytte intenst. Vi kan invitere indenfor i vore hellige huse, - kirken og moskeen.

Ved dette arrangement vil mangeårig udsendte til Pakistan og Oman, missionssekretær i Danmission, rejseleder og foredragsholder, Lorens Hedelund, for en aften være rejseleder på en tur, der går til "Fredens Moske" i Gellerup. Lorens Hedelund fortæller i bussen om sit liv med islam.

Aftenens program i Fredens Moske vil indeholde:

- introduktion til moskeen og dens indretning.
- dialogforedrag om "Islam og kristendommen – forskelle og ligheder" ved bønneleder Essa Taha og Lorens Hedelund - med tid til spørgsmål og debat.
- vi overværer aftenbønnen, inden turen går hjemad.

TORSDAG D. 2.11. KL. 18.30 - 22.15

AFGANG KL. 18.30 MED BUS FRA KIRKEPLADSEN, ØSTERGADE I GJERN. HJEMKOMST KL. 22.15

**TILMELDING TIL ERLING LEMMING SENEST D. 26.10. 2017. E-MAIL: ERLING.LEMMING@RANDERS.DK
TLF: 24 79 65 25**

Arrangør: Gjern og Skannerup kirker

JOHANN SEBASTIAN BACH

Et indblik i Bachs liv og det guddommelige i hans musik

Denne aften giver vi publikum en buket af Bachs værker med orgel, klaver, violin, bratsch og sang. Dertil billeder fra hans liv fra barn til voksen og andre af tidens kunstværker, der understøtter musikken.

Ligesom det guddommelige er evigt, så er Bachs musik også tidløs, så tro om igen, hvis I tror, at Bach er lig med Barok! Bachs musik løfter og inspirerer, ligegyldigt om man er 20 eller 90 år.

Medvirkende: Anne Mette Biehe, Elena Tolmachova og Grete Ringgaard

**TORSDAG D. 2.11. KL. 19.30 I DALLERUP KIRKE
DALLERUP KIRKEVEJ 29, SORRING
FRI ENTRÉ. VIN OG CHIPS: 25 KR.**

Arrangør: Organist Anne Mette Biehe, Dallerup Kirke og KK44

TRO OM IGEN

Tidligere højskoleforstander, Jørgen Carlsen anlægger i anledning af KK44 festivalen et helikopterblik på de sidste 100 års historie og peger på frem- og tilbageskridt.

For:

Hvis du tror, at verden er af lave, og alting var bedre i de gode gamle dage - så tro om igen!

Hvis du tror, at ingenting var bedre i de gode gamle dage - så tro om igen!

Hvis du tror, at den fagre nye verden er ensbetydende med et usvækket fremskridt - så tro om igen!

Hvis du tror, det er muligt at kombinere det gode gamle med det gode nye - så tro om igen!

Hvis du tror, at det ikke er forsøget værd at prøve alligevel - så tro om igen!

Jørgen Carlsen er idéhistoriker og var fra 1986 til 2017 forstander for Testrup Højskole.

TORSDAG DEN 2.11. KL. 19.30 TIL 21.30 I ALDERSLYST SOGNEHUS, TULIPANVEJ 15, SILKEBORG
ENTRÉ: 25 KR.

Arrangør: Alderslyst Menighedsråd

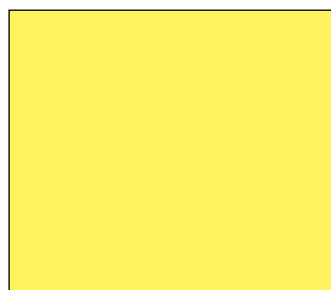
Simon Grotrian

Jørgen Carlsen

Niels Christian Hvidt

SKABELSENS KARATESLAG

Salmer af Simon Grotrian med musik af Østen Mikal Ore

*"Vi takker dig for skabelsens karateslag
hvor op og ned var ude, men blev nat og dag."*

Oplev vokalsembellet Vox Orange fremføre flere af Simon Grotrians nyeste salmer fra den roste salmesamling "Ravne-kost og slagere", som blev udgivet i år. Simon Grotrian og Østen Mikal Ore har på hver deres måde givet sig i kast med den udfordrende skabelse af nye slidstærke og sangbare salmer. Salmerne rummer både bastante håndkantsslag, blide kærtegn og underfundige billeder.

Vox Orange vil også lære os flere af salmerne, så vi alle kan synge med på disse bud på en fornyelse af den danske salmetradition.

Der vil til arrangementet blive trykt et salmehæfte med Grotrians nye salmer og med illustrationer af Peter Brandes.

TORSDAG DEN 2.11. KL. 19.30,
LEMMING KIRKE, LEMMING BYGADE 1, LEMMING
FRI ENTRÉ

Arrangør: Lemming Kirke

KAN TRO FLYTTE BJERGE? OG FLYTTER BJERGE TROEN?

*Foredrag om forholdet mellem tro og helbred
ved professor Niels Christian Hvidt*

Tro flytter bjerge, siger man. Meget tyder på, at det faktisk er tilfældet, og især ved sygdom. Niels Christian Hvidt, dr.theol., professor ved Syddansk Universitet i Odense, er i færd med at udforske, hvordan det forholder sig i Danmark, og befinder sig således midt i krydsfeltet mellem tro og videnskab. Man kan spørge: "Hvilken rolle kan tro tænkes at have ved sygdom i et sekulariseret samfund som det danske, hvor religion spiller en mindre rolle, men over 70 % af befolkningen alligevel kalder sig troende?"

Foredraget vil belyse følgende spørgsmål:

- 1: Hvad ved vi om sammenhængen mellem tro og helbred?
- 2: Hvad kan vi lære for vore egne liv om denne sammenhæng?
- 3: Kan et øget fokus på vore dybeste værdier øge vores livskvalitet, især, når vi skal håndtere svære ting?

TORSDAG DEN 2.11. KL. 19.00 I VOR FRUE KIRKE
HOSTRUPSGADE 16, SILKEBORG
FRI ENTRÉ

Arrangør: Vor Frue Kirke og KK44

CINDY SHERMAN

Portræt. Udstilling
og omvisning på
Museum Jorn.

Fredag den 3.11.

CINDY SHERMAN

Omvisning i Museum Jorns udstilling

Cindy Sherman er fotograf og kunstneren bag chokerende, selvudleverende og nyskabende portrætter, som har fået afgørende betydning for fotografiets rolle i kunsthistorien. Med sine klovne- og maskebilleder har Cindy Sherman arbejdet med forskellige identiteter og forårsaget utallige diskussioner af vestens kvindefremstillinger i 1950erne og frem til i dag.

**OMVISNING FREDAG DEN 3.11 KL. 10.30,
MUSEUM JORN, GUDENÅVEJ 7-9. MAX. 30 DELTAGERE
TILMELDING NØDVENDIG PÅ KK44FESTIVAL.DK
GRATIS EFTER BETALT ENTRÉ TIL MUSEET
FRI ENTRÉ FOR MEDLEMMER AF MUSEUM JORN
UDSTILLINGSPERIODE: 23.9. TIL 10.12.**

Arrangør: Museum Jorn og KK44

SKUMRINGSGUDSTJENESTE

Som altid i KK44 festivalen åbner KunstCentret Silkeborg Bad sine døre for at give rum til en helt særlig gudstjeneste. Den finder sted i panoramasalen, hvor forsamlingen sidder vendt mod den storslåede udsigt over Ørnsø. Her kan man lade sig fylde af smukke ord og toner, inspireret af årets tema. Imens falder mørket på over søen, og ved gudstjenestens slutning toner den lyse sal og hele forsamlingen frem i den mørke rude. Prædikant er provst Jakob Nissen. Ved flyglet organist Kim Jepsen

**FREDAG DEN 3.11. KL. 16.00 PÅ KUNSTCENTRET
SILKEBORG BAD, GJESSØVEJ 40.
FRI ENTRÉ**

Arrangør: Mariehøj Kirke og KK44

PRÆDIKERENS BOG

Poetisk, musikalsk genfortælling af præst og fortæller Louise Højlund og musiker og teolog Uffe Holmsgaard Eriksen

Hvad er meningen med livet? Og hvad gør vi af os selv, når vi ikke kan finde den? Ja, måske sætter vi os og lytter til en historie om en mand, der har svært ved at komme overens med tilværelsen. Nye sange og nye klæder fortæller den flere tusinde år gamle historie fra Prædikerens Bog på ny. Ud over det er der intet nyt under solen!

FREDAG DEN 3.11. KL. 19.30

SILKEBORG HØJSKOLE, PLATANVEJ 12, SILKEBORG

Arrangør: Silkeborg Højskole

MIDDAG PÅ TVÆRS – KREATIV AFTEN

Efter spisning er der denne aften forskellige kreative værksteder

Hvis du troede, at danskere og nydanskere ikke kan spise, snakke, lege og hygge sig sammen på tværs af kulturelle, sproglige og religiøse grænser – så tro om igen! Det har vi gjort den første fredag i måneden til Middag på tværs de sidste 15 år! Kom og vær med i fællesskabet.

**FREDAG D. 3. NOVEMBER KL. 17.00 - 20.30
SILKEBORG KIRKES SOGNELOKALER, TORVET 10E
GRATIS DELTAGELSE**

Arrangør: Silkeborg Kirke

SMIL PÅ DØDENS AVENUE

Foredrag ved globetrotter og eventyrer Jesper Grønkjær

En rundrejse i verdens farligste kvarter – blandt voldtægtsforbrydere, kidnappere, incestofre, politi og politikere. Foredraget handler ikke blot om at rejse ud i verden, men er i lige så høj grad en fortælling om at rejse ind i sig selv. Det er en varm og smuk beretning om næstekærlighed, håb og om at turde tro på Gud, selv om man bor i verdens farligste land.

**FREDAG DEN 3.11. KL. 19.00 I ENGHAVEHUSET
ENGHAVEVEJ 4, SILKEBORG
FRI ENTRÉ**

Arrangør: KFUM & KFUK i Silkeborg

EUROPATI
Foredrag og rundvisning
med Iben From

SIGURD
Alt om
Luther på
bare 60
minutter i
Dybkær kirke

Lørdag den 4.11.

HVEM RINGER KLOKKERNE FOR?

Foredrag ved forfatter og radiovært på DR's "Mennesker og Tro", Anders Laugesen

Et kritisk foredrag om folkekirken med bud på, hvilke udfordringer folkekirken står overfor i den nære fremtid.

LØRDAG DEN 4.11. KL. 9.15 - 11.30 PÅ SILKEBORG HØJSKOLE, PLATANVEJ 12, SILKEBORG

Arrangør: Silkeborg Højskole

EUROPATI – "DET LYKKELIGE EUROPA"

Rundvisning og foredrag i udstillingen på KunstCentret Silkeborg Bad ved direktør Iben From

Rundvisning og foredrag tager udgangspunkt i udstillingen, der gentænker og undersøger ideen om et særligt europæisk fællesskab. Udstillingstitlen spiller på Thorkild Hansens romantitel, Det lykkelige Arabien, en skildring af fem danske videnskabsmænds, bl.a. Carsten Niebuhrs tragiske ekspedition til Yemen 1761-1767.

UDSTILLINGSPERIODE: 14.10. TIL 30.12.

STED: KUNSTCENTRET SILKEBORG BAD, GJESSØVEJ 40

OMVISNING OG FOREDRAG: LØRDAG DEN 4.11. KL. 13.00. VARIGHED CA. 1½ TIME.

ALM. ENTRÉ TIL KUNSTCENTRET

Arrangør: KunstCentret Silkeborg Bad og KK44

SIGURD FORTÆLLER OM LUTHER

Alt om Luther på 60 minutter

Sigurd Barrett og tøjdyret Snapper fejrer 500-året for reformationen og fortæller Luthers historie i børnehøjde. Hvem var Luther? Hvem var Hans Tausen? Og hvad betyder reformationen for os i dag? I forlængelse af den nye bog, som også omfatter nye sange om Luther, drager Sigurd og hans orkester rundt i landets kirker og fejrer reformationsjubilæet med fortælling, sang, musik og teater.

LØRDAG D. 4.11. KL. 15.00 ER DET I DYBKÆR KIRKE, DET SKER, OG MEDVIRKENDE TIL KONCERTEN ER OGSÅ KIRKENS EGET BØRNEKOR
FRI ENTRÉ

Arrangør: Gødvad Menighedsråd og KK44

BY I MØRKE

KK44 bidrager til By i mørke med et fyrtårn på kirkepladsen i Silkeborg og med udstillingen Øjne i Mørket, se side 31.

Se i øvrigt program for By i Mørke.

<http://silkeborgkommune.dk/Borger/Kultur-fritid-og-frivillige>

Søndag den 5.11.

H.C. ANDERSENS NATURTRO

Lyt til de dejligste eventyr i dagligstuen på Blicheregnens Museum

Var H.C. Andersen en forløber for vore dages "kan-selv-kristne", spørger professor emeritus Johan de Mylius, som er forfatter til bogen *Livet og skriften* om H.C. Andersens forfatterskab. Bogen har inspireret os til denne eftermiddag, hvor vi vil læse højt af eventyr, hvor natur, sjæl, udødelighed og troen på Gud spiller en væsentlig rolle. Ind imellem oplæsningerne fortæller vi mere om synspunkter på H. C. Andersens tro, herunder hans forhold til kirken.

Tag dit papirklip eller dit strikkesøj med til en hyggelig eftermiddag i dagligstuen på Blicheregnens Museum. Lyt til de dejligste eventyr, og få nyt om H.C. Andersens egensindige tro, der måske ligner fænomener, vi kender i dag.

Tilrettelagt af Agnete Bang og Ingrid Mejer Jensen.

SØNDAG DEN 5.11. KL. 14.00 TIL 16.00

ENTRÉ: GRATIS. KAFFE OG KAGE 30 KR.

TILMELDING NØDVENDIG PÅ KK44FESTIVAL.DK

Arrangør: KK44 og Blicheregnens Museum

JAGTGUDSTJENESTE I BRANDE KIRKE

En tradition i KK44 festivalen

Jagten og høsten har gennem historien været vigtige ingredienser i kampen for overlevelse. I kirken er der tradition for at fejre høsten, mens jagten ikke har været markeret. Det har man rådet bod på i Them Sogn gennem de senere år, og igen i år markeres jagten med en gudstjeneste i ord, salmer og toner ved sognepræst Andreas Engelbrecht Hansen. Blandt andet medvirker jagthornsblæsere ved gudstjenesten. Skoven er nærmest flyttet ind i kirken, som er pyntet med alt fra naturen af Bryrup-Them jagtforening.

Efter gudstjenesten serveres der gule ærter i Gjessø Forsamlingshus. Læs nærmere om dette og om tilmelding på www.themkirke.dk

SØNDAG 5.11. KL. 17.00 I BRANDE KIRKE MELLEM SEPSTRUP OG GJESSØ, BRANDEVEJ 18, THEM

Arrangør: Them Sogn

BRAHMS: EIN DEUTCHES REQUIEM

En storslået koncert i anledning af Alle Helgen og afrunding af KK44 festival 2017

Vestjysk Koncertkor, Lemvig Kammerkor og Silkeborg Motetkor har forenet sig i et kæmpekor og opfører dette gribende værk sammen med Orkester MidtVest, som til daglig er hjemmehørende i Holstebro.

Dirigent er Søren Kinch Hansen, solister Kristine Becker Lund, sopran og Morten Frank Larsen, baryton.

Brahms Requiem adskiller sig fra de katolske requier ved ikke at være en messe for de døde, men trøsteord for de levende - og sunget på Luthers modersmål, tysk, ikke på latin.

SØNDAG DEN 5.11. KL. 19.30

SILKEBORG KIRKE, TORVET 10 E, SILKEBORG

ENTRÉ: 150 KR. UNGE UNDER UDDANNELSE: 50 KR.

BILLETSALG I DØREN FRA KL. 18.45

Arrangør: Silkeborg Kirke og Silkeborg Motetkor

AFSLUTNING PÅ KK44 FESTIVAL

Johannes Brahms, 1833-1897, var protestant. Det afspejles i *Ein Deutches Requiem*, skrevet på tysk og uden den latinske messes fokus på frygt og død. Det er Brahms selv, der har taget livtag med Bibelens tekster og skrevet teksten under påvirkning af flere nære dødsfald.

Brahms er interesseret i spørgsmålet om, hvordan vi lever med visheden om, at vi skal dø, og holder fast i meningen med livet.

Salige er de som sørger, for de skal trøstes.

Efter uge 44

KATRINE MARIE GULDAGER

Forfatteren Katrine Marie Guldager fortæller om sin seneste roman, *En uskyldig familie*. Den handler om Frederik, der søger lykken på flugt fra sin opvækst, og som lykkes på det ydre plan, men på det personlige plan for alvor må "tro om igen"

Frederik er en lykkejæger og finansmand, der er vokset op i en idealistisk familie i 70'erne og føler sig misforstået af sine forældre. Men kan man forlade det, man ikke kan komme overens med?

Filmmanden Peter Aalbæk bestilte en roman hos forfatteren Katrine Marie Guldager. Det blev til denne roman om den rodløse Frederik, der er blevet sammenlignet med Henrik Pontoppidans berømte Lykke-Per. Katrine Marie Guldager læser fra romanen og fortæller om dens tilblivelse.

ONSDAG DEN 8.11. KL. 19.00 I MEDBORGERHUSET, BINDSLEVS PLADS 5, SILKEBORG
ENTRÉ: 75 KR. BILLETTER KØBES PÅ SILKEBORG BIBLIOTEKERNE ELLER VIA SILKEBORGBILLETEN

Arrangør: Silkeborg Bibliotekerne og KK44

KATHARINAS STEMME

En teaterforestilling produceret af Kattas Figurteater Ensemble, Norge. En del af Silkeborg Internationale Dukketeaterfestival

Katharina blev som barn placeret i et kloster og viet til nonne. Hun brød med klosterlivet og blev gift med Martin Luther. Teatret er en tidsmaskine, der lader Katharina møde nutidens udfordringer som f.eks. kvindeundertrykkelse og spredning af tanker og ideer gennem Facebook, der kalder på oprør – når tiden er moden.

Manusforfattere: Anne Helgesen og Lyder Verne
 Organist og komponist: Bjørn Andor Drage
 Hovedrolle: Cecilie Schilling

LØRDAG DEN 11.11. KL. 11.00
SILKEBORG KIRKE, TORVET 10 E
ENTRÉ: 40 KR.
BILLETTER KØBES VIA FESTIVALOFWONDER.DK
ELLER VED INDGANGEN FRA KL. 10.30
ALDER: FRA 15 ÅR

Arrangør: Silkeborg Kirke i samarbejde med Festival of Wonder

HVEM ER VI?

MEDARBEJDERE Ingrid Mejer Jensen 21 44 12 68 / Preben Medom Hansen 31 51 08 27 / Louise Højlund 608 78 308

BESTYRELSEN Kamilla Bundgaard Nielsen, Helle Kjærsgaard, Evan Johansen, Helle Hansen, Søren Kristian Frydenlund Vad, Birgit Andersen, Anne-Marie Petersen.

NÆSTE ÅRS TEMA: IND I DET UKENDTE

Gennem hele livet er vi på vej ind i noget ukendt. Det nyfødte barn aner ikke, hvad det er for en verden, det er kommet til. Og det gamle menneske, der er nærmere døden end nogen sinde før, konfronteres i den grad med det ukendte.

Indholdet i næste års KK44 festival aner vi intet om. Faktisk ved vi ikke, om der bliver nogen KK44 festival næste år. Erfaringen taler for det. Vi tror på det. Og vi inviterer hermed alle nysgerrige til at begive sig ind i det nye tema, ind i det ukendte.

TAK TIL

Silkeborg Provsti
 Nordea Fonden
 Statens Kunstfond
 Y's Men Alderslyst
 Y's Men Brædstrup
 Silkeborg Kommune
 Og alle frivillige, der yder en uvurderlig indsats i festivalen!

STATENS KUNSTFOND

 Silkeborg Kommune

FØR DEN OFFICIELLE ÅBNING**ONSDAG DEN 11.10.**

10.00 - 12.15 Kirkehøjskolen, Leif Kallesen,
Medborgerhuset i Silkeborg

TIRSDAG DEN 24.10.

19.00-20.30 Optakt til åbningen, Silkeborg Kirke

ONSDAG DEN 25.10.

9.00 Morgensang og fortælling, Virklund Kirke

ONSDAG DEN 25.10.

10.00 - 12.15 Kirkehøjskolen, Gudmund Rask
Pedersen, Medborgerhuset i Silkeborg

TORSDAG DEN 26.10.

9.00 Morgensang, Kedelhuset, Silkeborg

TORSDAG DEN 26.10.

17.00 – 17.30 Fyrtårn tændes, Silkeborg Kirkes plads

TORSDAG DEN 26.10.

19.30 Til højborgs med reformationen, koncert,
Mariehøj Kirke, Silkeborg

FESTIVALEN DAG FOR DAG**LØRDAG DEN 28.10.**

10.00, Bedsteforældredag, Sejs-Svejbæk Kirke
15.00 Åbning af KK44 festival 2017, Silkeborg Kirke

SØNDAG DEN 29.10.

13.00 – 17.00 Pilgrimsvandring fra Silkeborg Kirke
15.00 – 17.00 Lars Morell om Jorns tro, Museum Jorn
19.00 Gudstjeneste med ny liturgi og eftflg. samtale,
Linå Kirke

MANDAG DEN 30.10.

10.00 Musikgudstjeneste, Alderslyst Kirke
17.00 – 18.30 Kristuskransen, Silkeborg Kirke
19.30 Ejnar Stobbe fortæller Karen Blixen i
Mariehøj Kirke, Silkeborg
19.30 Åbning af udstilling med Jacob Juhl,
Guldbergsgade 36, Silkeborg

TIRSDAG DEN 31.10.

15.30 – 17.00 Lis Thavlov, foredrag i det gamle rådhus
på Torvet, Silkeborg
17.30 Reformationsmusik på KunstCentret
Silkeborg Bad
19.00 Reformationsgudstjeneste i Them Kirke
19.00 – 21.00 Markus Live, teater i Voel Kirke

ONSDAG DEN 1.11.

16.30 Katharina Luther, teater, Silkeborg Kirke
16.30 Liselotte Horneman Kragh om ritualer,
Silkeborg Bibliotek

19.00 Katharina von Bora, foredrag ved Ejnar
Stobbe, Funder Kirke
19.00 Khader tror om igen, foredrag ved Naser
Khader, Kedelhuset, Silkeborg
19.30 Lectio Divina i Baptistkirken, Silkeborg

TORSDAG DEN 2.11.

13.30 – 15.30 Reformationen i kunstens spejl, Silke-
borg Sogneklokal
14.00 – 17.00 Foredrag ved biskop Marianne Chris-
tiansen, Silkeborg Højskole
18.30 – 22.15 Om kristendom og Islam, bustur med
afgang fra Gjern
19.00 Om tro og helbred ved prof. Niels Chr. Hvidt i
Vor Frue Kirke, Silkeborg
19.30 Bach i musik, ord og billeder. Dallerup Kirke
19.30 – 21.30 Foredrag ved Jørgen Carlsen i Alderslyst
Sognehus
19.30 Koncert med salmer af Simon Grotrian,
Lemming Kirke

FREDAG DEN 3.11.

10.30 Cindy Sherman – omvisning på Museum Jorn,
Silkeborg
16.00 Skumringsgudstjeneste på KunstCentret
Silkeborg Bad
17.00 – 20.30 Middag på Tværs, Silkeborg Kirke
19.30 Prædikerens Bog, musikalsk genfortælling på
Silkeborg Højskole
19.00 Foredrag ved globetrotter Jesper Grønkjær i
Enghavehuset, Silkeborg

LØRDAG DEN 4.11.

9.15 – 11.30 Foredrag ved radiovært Anders Lau-
gesen, Silkeborg Højskole
13.00 – 14.30 Europati – rundvisning v. Iben From på
KunstCentret Silkeborg Bad
15.00 Sigurd Barrett fortæller om Luther i Dybkær
Kirke, Silkeborg
17.30 By i mørke. Paradestart fra Papirfabrikken
19.00 til 20.00 By i mørke. Aktiviteter på Torvet og
kirkepladsen
21.00 – 23.00 Øjne i Mørket – Overtaci udstilling i
Silkeborg Kunsthall

SØNDAG DEN 5.11.

14.00 – 16.00 H.C. Andersens naturtro, Blichereg-
nens Museum, Thorning
17.00 Jagtgudstjeneste, Brande Kirke, Them
19.30 Brahms: Ein Deutsches Requiem,
Silkeborg Kirke

EFTER UGE 44**ONSDAG DEN 8.11.**

19.00 Katrine Marie Guldager i Medborgerhuset

LØRDAG DEN 11.11.

11.00 Katharinas stemmer, dukketeaterforestilling,
Silkeborg Kirke

FOLKEKIRKEN

KK44
FESTIVAL

RÅDHUSGADE 2, 8600 SILKEBORG / KK44FESTIVAL.DK / 21 44 12 68 / FACEBOOK: KK44